

Repertoriumnummer

2025/

Datum van uitspraak

15 december 2025

Rolnummer

2023/339/A

Aan te bieden aan de
ontvanger

Veroordeling bijdrage geïnd 24€

VON – EVT
B

Aangeboden op

Niet te registreren

NEDERLANDSTALIGE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG BRUSSEL

Vonnis

▪ EINDVONNIS OP TEGENSpraak

3de kamer
burgerlijke zaken

De 3de kamer wijst het volgende vonnis in de zaak:

A.R. 2023/339/A

1. **NATUURPUNT vzw**, Vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen, ondernemingsnummer 0434.364.713, met zetel te 2800 Mechelen, Coxiestraat 11,
2. **BOND BETER LEEFMILIEU vzw**, ondernemingsnummer 0416.114.756, met zetel te 1000 Brussel, Tweekerkenstraat 47,
3. **THE WORLD WIDE FUND FOR NATURE BELGIUM vzw**, ondernemingsnummer 0408.656.248, met zetel te 1000 Brussel, Emile Jacqmainlaan 90,
4. **DRYADE vzw**, ondernemingsnummer 0762.778.603, met zetel te 1060 Brussel, Engelandstraat 34,
5. **VERENIGING VOOR ECOLOGISCH LEVEN EN TUINIEREN (afgekort VELT) vzw**, ondernemingsnummer 0413.977.093, met zetel te 2600 Antwerpen (Berchem), Uitbreidingstraat 392C,

eisende partijen,

advocaten: mr. Hendrik Schoukens, met kantoor te 1750 Lennik, Dorp 12A, b2, hendrikschoukens@hotmail.com en mr. Gwijde Vermeire, met kantoor te 9000 Gent, Voskenslaan 301, vermeire.gwijde@telenet.be

tegen:

VLAAMSE GEWEST, ondernemingsnummer 0316.380.841, vertegenwoordigd door de Vlaamse regering, in de persoon van de Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw, met kantoren te 1210 Brussel, Koning Albert II laan 7, 7de verdieping,

verwerende partij,

advocaat: mr. Stijn Brusselmans, met kantoor te 2000 Antwerpen, Scheldestraat 9, s.brusselmans@elegis.com

en:

1. **BOERENBOND vzw**, ondernemingsnummer 0676.461.073, met zetel te 3000 Leuven, Diestsevest 40,

2. **WEYMEERSCH BOOMKWEKERIJ cv**, ondernemingsnummer 0811.462.804, met zetel te 9230 Wetteren, Serskampsteenweg 238,
3. **HUPKO Gwenn**, landbouwer met ondernemingsnummer 0834.035.494, wonende te 3470 Ransberg, Baaistraat 82,
4. **KNOPS-HUPKO Iv**, ondernemingsnummer 0651.908.195, met zetel te 3470 Kortenen, Baaistraat 82,
5. **JORIS NEYENS-DEVLOO cv**, ondernemingsnummer 0758.924.040, met zetel te 8211 Zedelgem, Dwarsstraat 3,
6. **THOEN en CO Iv**, ondernemingsnummer 0831.408.675, met zetel te 9120 Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht, Grote Kouterstraat 130,
7. **SARENS Johan**, landbouwer met ondernemingsnummer 0745.095.305, wonende te 1840 Londerzeel, Eshagestraat 13,
8. **SARENS Stijn**, landbouwer met ondernemingsnummer 0599.845.327, wonende te 1840 Londerzeel, Eshagestraat 13,
9. **SARENS Daan**, landbouwer met ondernemingsnummer 0599.844.634, wonende te 1840 Londerzeel, Eshagestraat 13,
10. **VRANCKEN Comm. V.**, ondernemingsnummer 0543.573.251, met zetel te 3770 Riemst, Zwarte Kruisstraat 165,
11. **RYCKAERT Dirk**, landbouwer met ondernemingsnummer 0585.062.824, *stopgezet sinds 31 maart 2025*, wonende te 9988 Sint-Laureins, Appelstraat 5,
12. **RYCKAERT Bart**, landbouwer met ondernemingsnummer 0673.619.171, wonende te 9988 Sint-Laureins, Appelstraat 5,

eerste vrijwillig tussenkomende partijen,

advocaten: mr. William Timmermans, Bart Heynickx en Caroline De Mulder, met kantoor te 1000 Brussel, Havenlaan 86 C bus 414, william.timmermans@altius.com - bart.heynickx@altius.com - caroline.demulder@altius.com , WAAR KEUZE VAN WOONPLAATS WORDT GEDAAN,

13. **BELGISCH-LUXEMBURGSE VERENIGING VAN DE INDUSTRIE VAN PLANTENBESCHERMING vzw**, afgekort **BELPLANT**, ondernemingsnummer 0413.735.385, met zetel te 1030 Brussel, Auguste Reyerslaan 80,

tweede vrijwillig tussenkomende partij,

advocaten: mr. Kristof Hectors, met kantoor te 2018 Antwerpen, Mechelsesteenweg 127A bus 1, kristof.ectors@schoups.be en mr. Laurence D'huyvetter, met kantoor te 1000 Brussel, Regentschapsstraat 58, laurence.dhuyvetter@schoups.be

---

Rechtspleging

Bij dagvaarding, betekend aan verwerende partij op 23 januari 2023, hebben eisende partijen de vordering voor de rechtbank gebracht.

Bij beschikking van 6 maart 2023 zijn, overeenkomstig artikel 747 van het Gerechtelijk Wetboek, de door partijen overeengekomen conclusietermijnen bekrachtigd en is de rechtsdag bepaald op 11 maart 2024.

De eerste (groep) vrijwillig tussenkomende partijen legde(n) een verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst neer op 18 juli 2023 en de tweede vrijwillig tussenkomende partij op 14 december 2023.

De zaak werd op de zitting van 11 maart 2024 uitgesteld naar de zitting van 16 juni 2024, en vervolgens voor pleidooien vastgesteld op drie zittingen in maart 2025. Bij beschikking van 3 maart 2025 kende de rechtbank op verzoek van het Vlaamse Gewest bijkomende conclusietermijnen toe en stelde zij de zaak voor pleidooien vast op de zittingen van 10 november 2025 (om 9u en 14u) en 17 november 2025 (om 9u).

Overeenkomstig artikel 748*bis* van het Gerechtelijk Wetboek houdt de rechtbank alleen rekening met de laatst genomen (synthese)conclusies van de partijen, nl.:

- voor eisende partij: de conclusie neergelegd op de griffie op 16 juni 2025 (digitaal) en 23 juni 2025,
- voor het Vlaamse Gewest: de conclusie neergelegd op de griffie op 29 september 2025 (digitaal);
- voor de eerste vrijwillig tussenkomende partijen: de conclusie neergelegd op de griffie op 29 september 2025 (digitaal);
- voor de tweede vrijwillig tussenkomende partij: de conclusie neergelegd op de griffie op 29 september 2025 (digitaal).

Alle partijen legden een dossier met overtuigingsstukken neer, zowel digitaal ter griffie als fysiek op de voormiddagzitting van 10 november 2025.

Op de openbare terechtzitting van 10 november 2025 om 9u en om 14u:

- zijn verschenen:
  - o mr. Hendrik Schoukens en mr. Gwijde Vermeire voor eisende partijen,
  - o mr. Stijn Brusselmans voor het Vlaamse Gewest,
  - o mr. William Timmermans en mr. Bart Heyninckx voor de eerste vrijwillig tussenkomende partijen,
  - o mr. Laurence D’huyvetter en mr. Kristof Hectors voor de tweede vrijwillig tussenkomende partijen,
- zijn voornoemde advocaten gehoord in hun pleidooien en replieken.

Op de openbare terechtzitting van 17 november 2025 zijn de debatten gesloten en is de zaak in beraad genomen zonder verdere mondelinge toelichting.

De bepalingen van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden toegepast.

1. Feiten

Eisende partijen stelden het Vlaamse Gewest via een brief van hun raadsman van 25 oktober 2022, gericht aan de bevoegde minister, in gebreke omwille van het Vlaamse pesticidenbeleid.

Zij kaartten daarbij aan dat België, na Nederland, Malta en Cyprus, het hoogste pesticidengebruik per hectare in Europa heeft – 7 kilo per hectare akkerland – en dat de zware impact op de Vlaamse natuur en de gezondheid van de Vlaming blijkt uit tal van recente studies.

Volgens eisende partijen schendt het gevoerde beleid de Habitatrichtlijn¹, de Pesticidenrichtlijn² en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, wat zich meer concreet zou situeren op drie niveaus:

- (i) het gebrek aan passende beoordeling bij pesticidengebruik in of nabij Natura 2000-gebieden,
- (ii) de afwezigheid van verbods- en gebruiksbepalingen voor pesticiden in beschermde gebieden en Natura 2000-gebieden,
- (iii) de te beperkte bufferzones rond Natura 2000-gebieden en gebieden gebruikt door het brede publiek of kwetsbare groepen, met inbegrip van de huiskavel.

---

¹ Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

² Richtlijn 2009/128/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden.

Eisende partijen maanden de Vlaamse regering aan om binnen 30 dagen deze inbreuken te erkennen en zich formeel te engageren de regelgeving binnen 90 dagen in overeenstemming te brengen met de Europese regelgeving.

De raadsman van het Vlaamse Gewest antwoordde bij brief van 19 januari 2023:

- (i) dat de Vlaamse regering een andere interpretatie had van het instrument van de passende beoordeling en dat eventuele verdere acties zouden worden bekeken in de context van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2023-2027 en het Vlaams Actieplan Wilde Bestuivers,
- (ii) dat de Europese Pesticidenrichtlijn wel degelijk (correct) was omgezet door het Decreet van 8 februari 2013 van de Vlaamse regering en dit door middel van instrumenten uit de natuurbehoudswetgeving (cfr. artikel 4 van dit decreet):
  - o de algemene zorgplicht van artikel 14, §1 van het Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu,
  - o de regeling inzake bescherming van vegetaties, met decretale basis in artikel 13, §3 - §5 van het decreet natuurbehoud,
  - o de zogenaamde VEN-verboden zoals opgenomen in artikel 25,§3 van het decreet natuurbehoud,
  - o de verboden in de natuurreservaten zoals vermeld in artikel 35,§2 van het decreet natuurbehoud,
  - o principes en instrumenten van de soortenbescherming met artikel 51 als decretale basis en het Soortenbesluit van 15 mei 2009,
  - o het concept van het geïntegreerd beheer ten behoeve van het natuurbehoud dat beschreven staat in artikel 12bis tot en met artikel 12novies van het decreet natuurbehoud,
  - o artikel 20 en artikel 96 van het Bosdecreet van 13 juni 1990, waarbij de beheerplannen voor bossen sinds oktober 2017 vallen onder dezelfde spelregels als voor natuurbeheerplannen.
- (iii) dat na de aanneming van de nieuwe verordening inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en tot wijziging van Verordening (EU) 2021/2115, zou worden geanalyseerd welke kwetsbare gebieden meegenomen zijn en welke bufferzone rond die gebieden geldt, waarbij de beperkingen in en rond die zones zonder omzetting van toepassing zullen zijn.

Bij dagvaarding betekend aan het Vlaamse Gewest op 23 januari 2023 leidden eisende partijen deze procedure in bij de rechtbank.

De eerste 'groep' vrijwillig tussenkomende partijen legde een verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst ter griffie neer op 18 juli 2023. Boerenbond vzw is de beroepsorganisatie van en voor de boer, tuinder en groenvoorziener in Vlaanderen en Oost-België, die de belangen van deze land- en tuinbouwers behartigt. De overige vrijwillig tussenkomende partijen van deze groep zijn allen landbouwers met een landbouwbedrijf in het Vlaamse Gewest (akkerbouw, boomkweker, fruitkweker, groentekweker).

De tweede vrijwillig tussenkomende partij, Belplant vzw, behartigt de belangen van de Belgische sector van de industrie van plantenbescherming en legde een verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst neer ter griffie op 14 december 2023.

2. Vorderingen

Eisende partijen verzoeken de rechtbank in hun syntheseconclusie:

“

1. Te zeggen voor recht dat gedaagde foutief en nalatig is overeenkomstig art. 1382 en 1383 (oud) B.W. (artikel 6.5 en 6.6 nieuw B.W.) en de verplichtingen die het Vlaams Gewest heeft op basis van de in deze besluiten ingeroepen regelgeving en beginselen van behoorlijk bestuur of op grond van welkdanige andere rechtsgrond, inbegrepen het Europees Recht, zelfs ambtshalve aangenomen, in bijzonder doordat:

- a. het feit dat pesticidengebruik in en nabij Natura 2000-gebieden, zoals aangewezen door de Vlaamse Regering binnen het Vlaams Gewest bij besluiten van 23 april 2014 en latere aanwijzingsbesluiten, niet het voorwerp uitmaakt van een voorafgaande passende beoordeling een inbreuk uitmaakt op artikel 6, leden 2 en 3 van de Habitatrichtlijn;*
- b. het ontbreken van regelgeving inzake verbods- en gebruiksbeperkingen van pesticiden in beschermde gebieden overeenkomstig artikel 1.7.6.1 van het Waterwetboek en in Natura 2000-gebieden in het Besluit duurzaam pesticidengebruik dd. 15 maart 2013 een inbreuk uitmaakt op artikel 12 van de richtlijn 2009/128/EG, artikel 4, lid 1, 2° van het Decreet duurzaam pesticidengebruik dd. 8 februari 2013, artikel 288 VWEU, artikel 191 EU-verdrag en artikel 1382 en 1383 (oud) BW, thans art. 6.5 en 6.6 (nieuw) B.W.;*
- c. het ontbreken van een verbod op het gebruik van pesticiden in en nabij Natura 2000-gebieden een inbreuk uitmaakt op artikel 36ter, §2 Natuurdecreet juncto artikel 6, lid 2 Habitatrichtlijn;*
- d. de uitzondering voor land- en tuinbouwactiviteiten in de titel en in artikel 3, lid 1 van het Besluit duurzaam pesticidengebruik dd. 15 maart 2013 een incorrecte omzetting van de*

richtlijn 2009/128/EG betreft en met toepassing van artikel 159 van de Grondwet buiten toepassing moet worden gelaten;

- e. de bufferzone rond oppervlaktewaterlichamen voorzien in artikel 1.3.2.2 van het Waterwetboek te beperkt is;*
- f. het ontbreken van regelgeving met betrekking tot pesticidengebruik in een bufferzone, waarvan de omvang gebaseerd is op recente wetenschappelijke inzichten, rondom Natura 2000-gebieden en rondom beschermde gebieden overeenkomstig artikel 1.7.6.1 van het Waterwetboek een inbreuk uitmaakt op artikel 36ter, §2 Natuurdecreet juncto artikel 6, lid 2 Habitatrichtlijn, op artikel 12 van de richtlijn 2009/128/EG en op artikel 4, lid 1, 2° van het Decreet duurzaam pesticidengebruik dd. 8 februari 2013;*
- g. het ontbreken van regelgeving met betrekking tot pesticidengebruik in een bufferzone, waarvan de omvang gebaseerd is op de recente wetenschappelijke inzichten, rondom gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, inclusief de huiskavel, een inbreuk uitmaakt op het voorzorgsbeginsel.*

2. Gedaagde te veroordelen om:

- a. regelgeving uit te vaardigen opdat pesticidengebruik in en nabij Natura 2000-gebieden het voorwerp zou uitmaken van een passende beoordeling en preventieve beschermende maatregelen overeenkomstig artikel 6, leden 2 en 3 van de Habitatrichtlijn;*
- b. regelgeving op te nemen in het Besluit duurzaam pesticidengebruik dd. 15 maart 2013 met betrekking tot verbods- of gebruiksbepalingen van pesticiden in beschermde gebieden zoals bepaald in het register vermeld in artikel 1.7.6.3 Waterwetboek en Natura 2000-gebieden, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen;*
- c. de uitzondering voor land- en tuinbouwactiviteiten te schrappen in de titel en in artikel 3, lid 1 van het Besluit duurzaam pesticidengebruik dd. 15 maart 2013;*
- d. wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de vereiste omvang van bufferzones rond oppervlaktewaterlichamen met inachtneming van de recente wetenschappelijke literatuur met betrekking tot pesticiden en, op basis van dit onderzoek, de bufferzone rond oppervlaktewaterlichamen voorzien in artikel 1.3.2.2 van het Waterwetboek uit te breiden;*
- e. wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de vereiste omvang van bufferzones rond beschermde gebieden zoals bepaald in het register vermeld in artikel 1.7.6.3 Waterwetboek en Natura 2000-gebieden zoals aangewezen door de Vlaamse Regering binnen het Vlaamse Gewest bij besluiten van 23 april 2014 en latere aanwijzingsbesluiten met inachtneming van de recente wetenschappelijke literatuur met betrekking tot pesticiden, de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende*

risicobeoordelingen en, op basis van dit onderzoek, regelgeving vast te stellen over bufferzones rondom deze voormelde beschermde gebieden en Natura 2000-gebieden;

- f. wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de vereiste omvang van bufferzones rond gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, inclusief de huiskavel, met inachtneming van de recente wetenschappelijke literatuur met betrekking tot pesticiden, de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen en, op basis van dit onderzoek, regelgeving vast te stellen over bufferzones rondom deze gebieden, inclusief de huiskavel;*

Gedaagde dient deze veroordelingen binnen de 5 maanden na betekening van dit vonnis uit te voeren, onder verbeurte van een dwangsom van 10.000 (tienduizend) EUR per dag vertraging bij het niet nakomen van één of meerdere veroordelingen in het uitgesproken vonnis.

Akte ervan te nemen dat verzoekende partijen voorbehoud vragen om in elke stand van het geding, het voorwerp, de oorzaak of rechtsgrond van de vordering uit te breiden of te wijzigen.

De vordering van de tussenkommende partijen, voor zover ontvankelijk, als minstens ongegrond af te wijzen.

Gedaagde te veroordelen tot de kosten van het geding, nl. de dagvaardingskosten en met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding, zoals voorzien in art. 1022 Ger. W., nl. het basisbedrag (1800 euro).”.

Het Vlaamse Gewest verzoekt de rechtbank in hoofdorde de vordering van eisende partijen onontvankelijk, minstens ongegrond te verklaren, in ondergeschikt orde te zeggen voor recht dat het vonnis niet uitvoerbaar is bij voorraad, minstens een redelijke termijn toe te kennen voor de uitvoering van de veroordeling en geen dwangsom op te leggen dan wel in meest ondergeschikte orde een gematigde dwangsom en in elk geval een maximumbedrag te bepalen waarboven geen dwangsommen kunnen verbeuren, en eisende partijen te veroordelen tot de kosten van het geding, met inbegrip van een rechtsplegingsvergoeding begroot op 1.883,72 euro.

De eerste vrijwillig tussenkommende partijen vorderen akte te verlenen van hun vrijwillige tussenkomst, hun verzoek tot vrijwillige tussenkomst ontvankelijk en gegrond te verklaren en de vordering van eisende partijen af te wijzen als onontvankelijk, ondergeschikt als ongegrond, en hen in elk geval te veroordelen tot de kosten van het geding, met inbegrip van de geïndexeerde rechtsplegingsvergoeding begroot op 1.883,72 euro.

De tweede vrijwillig tussenkommende partij vordert haar verzoek tot vrijwillige tussenkomst ontvankelijk en gegrond te verklaren en de vorderingen van eisende partijen af te wijzen als onontvankelijk, minstens ongegrond. Tevens verzoekt zij de conclusie van eisende partijen van

16 juni 2025 en hun stukken 30, 31, 32, 33 en 34 uit de debatten te weren. Ten slotte vordert zij eisende partijen te veroordelen tot de kosten van geding met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding.

3. Beoordeling

3.1. Ontvankelijkheid van de verzoeken tot vrijwillige tussenkomst

Eisende partijen verzoeken de rechtbank om de vordering van de tussenkomende partijen, *voor zover ontvankelijk*, minstens als ongegrond af te wijzen. Zij voeren geen concrete middelen van niet-ontvankelijkheid aan en de rechtbank ziet ook geen dergelijke middelen die zij ambtshalve zou moeten opwerpen.

De verzoeken tot vrijwillige tussenkomst zijn ontvankelijk.

3.2. Vraag tot wering van de conclusies en welbepaalde stukken van eisende partijen

De vrijwillig tussenkomende partij Belplant vzw verzoekt de rechtbank de syntheseconclusies die eisende partijen neerlegden ter griffie op 16 juni 2025 uit de debatten te weren, net zoals de samen met die conclusie neergelegde stukken 30, 31, 32, 33 en 34.

Deze conclusie werd tijdig neergelegd binnen de aan eisende partijen verleende bijkomende conclusietermijn op grond van de beschikking met toepassing van 748, §2 van het Gerechtelijk Wetboek, na het verzoek daartoe van het Vlaamse Gewest, omwille van nieuwe en ter zake dienende stukken of feiten, zijnde enerzijds de goedkeuring door de Vlaamse regering op 6 december 2024 van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2023-2027 en anderzijds de uitvaardiging van het Decreet van 20 december 2024 tot wijziging van het Decreet van 18 juli 2023 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006.

Belplant vzw vraagt – naar analogie met de sanctieregeling inzake de heropening van de debatten – de wering van de (ganse) syntheseconclusie en de voormelde stukken omdat eisende partijen bijkomende standpunten zouden hebben ontwikkeld die buiten het voorwerp van de nieuwe feiten en stukken vallen. Zij duidt in dit verband de volgende passages van de conclusie en de volgende stukken aan:

- uitspraak van de Nederlandse Raad van State van 2 april 2005 (stuk 32 van eisers, randnummers 59, 63 en 142);
- vonnis van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel dd. 28 april 2025 inzake de wilde hamster (stuk 33 van eisers, randnummer 81);

- uitspraak van de rechtbank Den Haag van 22 januari 2025 inzake de Nederlandse stikstofproblematiek (stuk 34 van eisers, randnummers 47, 48, 57 en 108);
- Richtsnoeren van de Europese Commissie bij artikel 6 van de Habitatrichtlijn (stuk 31 van eisers).

Artikel 775 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt met betrekking tot de heropening van de debatten (onderlijning door de rechtbank): *“Indien de heropening van de debatten bevolen wordt, verzoekt de rechter de partijen om, binnen de termijnen die hij bepaalt en op straffe van ambtshalve verwijdering uit de debatten, hun conclusies over het middel of de verdediging ter rechtvaardiging ervan, uit te wisselen en hem deze te overhandigen. In voorkomend geval bepaalt hij dag en uur waarop de partijen over het door hem bepaalde onderwerp zullen worden gehoord.”*

Hoewel het inderdaad niet de bedoeling kan zijn dat partijen met een syntheseconclusie die wordt genomen na een beschikking op grond van artikel 748, §2 van het Gerechtelijk Wetboek, zomaar nieuwe feiten en bijhorende stukken naar voor brengen die helemaal geen verband houden met het nieuwe stuk of feit dat aanleiding gaf tot de bijkomende conclusietermijnen, verbiedt het Gerechtelijk Wetboek dit niet expliciet en sanctioneert het dit, anders bij de heropening van de debatten, niet met een *ambtshalve* wering uit de debatten.

Artikel 748, §2 van het Gerechtelijk Wetboek koppelt de sanctie van de *ambtshalve* wering slechts aan het laattijdig neerleggen van de conclusies, na het verstrijken van de bijkomende conclusietermijnen, wat hier dus niet het geval is. Artikel 740 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt ook slechts dat *ambtshalve* uit het debat worden geweerd, alle memories, nota's of stukken die niet ten laatste tegelijk met de conclusies zijn overgelegd, wat hier evenmin het geval is.

Daarnaast kan de rechtbank de sanctie van de wering uit de debatten *op verzoek van een partij* slechts toepassen wanneer er sprake is van deloyaal procesgedrag, dat het recht van verdediging van andere partijen aantast. Ook dit is hier niet het geval.

Het Vlaamse Gewest en alle vrijwillig tussenkomenende partijen hadden immers nog tot 29 september 2025 de tijd om bijkomend te concluderen en te antwoorden op de op 16 juni 2025 door eisende partijen neergelegde conclusies, wat zij ook hebben gedaan. Bovendien was het leeuwendeel van de inhoud van de syntheseconclusie van eisende partijen van 16 juni 2025 al terug te vinden in de syntheseconclusies neergelegd voorafgaand aan de beschikking op grond van artikel 748, §2 van het Gerechtelijk Wetboek (er zijn slechts 10 extra randnummers op een totaal van 174 randnummers, waarvan Belplant vzw er 8 als nieuw bestempelt) en zijn deze nieuwe passages slechts een verdere uitwerking van reeds ingenomen standpunten. Ten slotte zijn ook de bijkomende stukken van eisende partijen – enkele rechterlijke uitspraken en richtsnoeren van de Europese Commissie – niet van die aard dat zij de overige procespartijen

zouden hebben geconfronteerd met nieuwe feiten die geheel vreemd zouden zijn aan het tot dan gevoerde debat.

Bijgevolg gaat de rechtbank niet in op het verzoek van Belplant vzw tot wering van de voormelde syntheseconclusie en stukken van eisende partijen.

3.3. Rechtsmacht inzake de vorderingen van eisende partijen

Het Vlaamse Gewest werpt op dat het grondwettelijk beginsel van de scheiding der machten zich ertegen verzet dat de rechterlijke macht zich in de plaats van de bestuurlijke overheid stelt wanneer de bestuurlijke overheid over een discretionaire bevoegdheid beschikt, en dat deze rechtbank maar over rechtsmacht beschikt in zoverre zij met het inwilligen van de vorderingen van eisende partijen het Vlaamse Gewest zijn beleidsvrijheid niet zou ontnemen. **Volgens het Vlaamse Gewest blijkt ten gronde dat de rechtbank voor enkele specifieke vorderingen van eisende partijen, niet beschikt over rechtsmacht.**

Aldus betwist het Vlaamse Gewest niet in het algemeen dat de rechtbank rechtsmacht zou hebben om kennis te nemen van het geschil, maar meent het wel dat de rechtbank zich door het inwilligen van welbepaalde vorderingen van eisende partijen op het terrein van het bestuur zou begeven.

Ook de vrijwillig tussenkomende partijen voeren aan dat de rechtbank het beginsel van de scheiding der machten zou schenden bij het inwilligen van de door eisende partijen gevorderde maatregelen, onder meer aangezien de ingeroepen Europese richtlijnen rechtstreekse werking ontberen, en dat de vorderingen van eisende partijen dienvolgens onontvankelijk, minstens ongegrond zijn.

De rechtbank merkt in de eerste plaats op dat de vraag naar de rechtsmacht niet de ontvankelijkheid van de vordering betreft.

De artikelen 144 en 145 van de Grondwet kennen de gewone rechtbanken en hoven (exclusieve) bevoegdheid – aangeduid als ‘rechtsmacht’, de macht van de staat om via rechtspraak geschillen te beslechten, dit om het verschil aan te geven met de specifieke bevoegdheid van een welbepaalde rechter om kennis te nemen van welbepaalde geschillen – toe om kennis nemen van geschillen over burgerlijke en politieke rechten (‘subjectieve rechten’). Er is sprake van een subjectief recht wanneer een persoon op basis van een objectieve rechtsnorm een recht kan afdwingen ten aanzien van een andere persoon en daarmee zijn belangen dient.

Een partij kan zich ten aanzien van een administratieve overheid op een subjectief recht beroepen als de bevoegdheid van die overheid volledig gebonden is, dit wil zeggen indien die

administratieve overheid op basis van de haar bindende rechtsnormen verplicht is om op een welbepaalde wijze te beslissen of te handelen.

De gewone rechtbanken en hoven hebben daarnaast ook rechtsmacht om elke onrechtmatige aantasting van een subjectief recht door de administratieve overheid in de uitoefening van haar discretionaire bevoegdheid te voorkomen of te herstellen of om het bestuur te veroordelen tot vergoeding van de schade die een derde lijdt door zijn fout, evenwel zonder zich daarbij in de plaats van de administratieve overheid te stellen of haar beleidsvrijheid te ontnemen³. De rechter moet zich bij haar beoordeling daarvan in elk geval ook terughoudend opstellen.

Dat de rechter in het kader van het gevorderde rechtsherstel bepaalde maatregelen niet zou kunnen opleggen doet niets af aan de vaststelling dat de rechtbank rechtsmacht heeft om de vordering waarbij de eisende partij een schending van een subjectief recht aanvoert, te beoordelen. Deze laatste kan bijgevolg steeds opkomen tegen de schadelijke aantasting van zijn rechten.

Er zou pas sprake zijn van een gebrek aan rechtsmacht indien de wetgever specifiek de beslechting van het geschil zou toebedelen aan een specifiek rechtscollege onder artikel 145 van de Grondwet.

Eisende partijen steunen hun vordering op de foutaansprakelijkheid (artikel 1382-1383 van het oud Burgerlijk Wetboek, nu artikelen 6.5 en 6.6 van het Burgerlijk Wetboek) en voeren aan dat het Vlaamse Gewest is tekortgekomen aan zijn verplichting om de Europese Richtlijnen en bijhorende beginselen van Europees milieurecht correct om te zetten, wat, bij wijze van schade, resulteert in een onvoldoende strenge Vlaamse regelgeving inzake pesticiden en schadelijke gevolgen voor het leefmilieu, onder meer in Natura 2000-gebieden en andere beschermde gebieden en wat hun belangen als rechtspersoon, actief ter bescherming van het leefmilieu, schaadt en hun opdracht om hun statutaire doelstellingen te realiseren, bemoeilijkt. Zij vragen rechtsherstel onder de vorm van aan de overheid op te leggen maatregelen om aan de beweerde schadeverwekkende toestand te verhelpen.

De vordering van eisende partijen is bijgevolg gesteund op een subjectief recht. De vraag of er effectief sprake is van een schending van dat subjectief recht (en in dat kader, of de betrokken richtlijnen al dan niet 'rechtstreekse werking' hebben), of het herstel dat zij vorderen mogelijk is en of de rechter daarmee zijn terughoudende toetsingsbevoegdheid niet overschrijdt, betreft dan niet meer de vraag naar de rechtsmacht van de rechtbank, maar naar de gegrondheid van de vordering.

De rechtbank verwerpt de exceptie van gebrek aan rechtsmacht.

---

³ zie ook Cass. 24 januari 2014, ECLI:BE:CASS:2014:CONC.20140124.5; Cass. 9 november 2012, ECLI:BE:CASS:2012:CONC.20121109.5; Cass. 11 december 2008, ECLI:BE:CASS:2008:ARR.20081211.7.

3.4. Ontvankelijkheid van de vorderingen van eisende partijen

Het Vlaamse Gewest en de vrijwillig tussenkomende partijen werpen in de eerste plaats op dat de vorderingen van eisende partijen onontvankelijk moeten worden verklaard omdat zij niet zouden beschikken over het vereiste belang in de zin van de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek.

Daarnaast werpt het Vlaamse Gewest ook op dat de vordering van eisende partijen onontvankelijk is omdat deze onvoldoende duidelijk en precies is en bijgevolg niet kan worden omgezet in een rechterlijke veroordeling.

De rechtbank merkt meteen op dat de vorderingen van eisende partijen wel degelijk voldoende duidelijk en precies zijn. De vraag of en in welke mate de rechtbank deze in een daadwerkelijke veroordeling kan omzetten, betreft de grond van de zaak.

Wat het belang betreft, bepaalt artikel 17, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek dat de rechtsvordering niet kan worden toegelaten, indien de eiser geen hoedanigheid en geen belang heeft om ze in te dienen.

Door de wet van 21 december 2018 werd een tweede lid toegevoegd aan artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek, in werking getreden op 10 januari 2019, dat luidt als volgt:

“De rechtsvordering van een rechtspersoon, die de bescherming beoogt van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden zoals zij zijn erkend in de Grondwet en in de internationale instrumenten die België binden, is eveneens onontvankelijk onder de volgende voorwaarden: 1° het maatschappelijk doel van de rechtspersoon is van bijzondere aard, onderscheiden van het nastreven van het algemeen belang; 2° de rechtspersoon streeft op duurzame en effectieve wijze dit maatschappelijk doel na; 3° de rechtspersoon treedt op in rechte in het kader van dat maatschappelijk doel, met het oog op de verdediging van een belang dat verband houdt met dat doel; 4° de rechtspersoon streeft met zijn rechtsvordering louter een collectief belang na.”

Artikel 18, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat het belang een reeds verkregen en dadelijk belang moet zijn. Het tweede lid voegt daaraan toe dat de rechtsvordering niettemin kan worden toegelaten, indien zij, zelfs tot verkrijging van een verklaring van recht, is ingesteld om schending van een ernstig bedreigd recht te voorkomen.

Het belang is elk materieel of moreel voordeel, hoe gering ook, dat degene die een eis instelt, op het ogenblik van de rechtsingang mag verwachten en waardoor zijn bestaande rechtstoestand gewijzigd of verbeterd kan worden⁴. Het belang wordt beoordeeld in het licht

---

⁴ zie ook Cass. 23 april 2021, ECLI:BE:CASS:2021:ARR.20210423.1N.6.

van de mogelijke resultaten van de vordering, in de veronderstelling dat deze gegrond zou worden verklaard.

De procespartij die aanvoert houder te zijn van een subjectief recht, heeft hoedanigheid en belang om de vordering in te stellen, ook al wordt dit recht betwist. Het onderzoek naar het bestaan of de draagwijdte van het subjectief recht dat wordt ingeroepen betreft niet de ontvankelijkheid, maar de gegrondheid van de vordering⁵.

Een belang van een rechtspersoon is een mechanisme dat in staat is de kans op voortbestaan van de rechtspersoon te vergroten, dat de totale waarde van de rechtspersoon kan verhogen, of dat die rechtspersoon kan aanwenden om het statutaire doel na te streven⁶.

In zijn Eikendael-arrest van 19 november 1982⁷ oordeelde het Hof van Cassatie dat de rechtsvordering ingesteld door een natuurlijke of rechtspersoon niet kan worden toegelaten, indien de eiser geen *persoonlijk en rechtstreeks* belang heeft, dit wil zeggen een eigen belang. Het oordeelde ook dat het eigen belang van een rechtspersoon alleen datgene omvat wat zijn bestaan, zijn materiële goederen en morele rechten inzonderheid zijn vermogen, eer en goede naam, raakt en dat het algemeen belang geen 'eigen belang' is in die zin, en dat het enkele feit dat een rechtspersoon of een natuurlijke persoon een doel nastreeft, ook al is het een statutair doel, geen eigen belang doet ontstaan.

De kritiek die werd geuit op deze rechtspraak van het Hof van Cassatie – die zijn standpunt later nog bevestigde in een arrest van 19 september 1996⁸ – is dat het Hof door de ontvankelijkheid van de vordering afhankelijk te stellen van de voorwaarde dat het moet gaan om een *persoonlijk* belang, het procedurele belang, vereist voor de ontvankelijkheid van de vordering, verwart met het materiële belang, vereist voor om de aansprakelijkheidsvordering te doen slagen⁹.

Na het van kracht worden in België van het Verdrag van Aarhus op 21 april 2003 wijzigde het Hof van Cassatie – noodgedwongen – zijn voormelde rechtspraak voor wat betreft milieuaangelegenheden. Het Verdrag van Aarhus heeft als doel bij te dragen aan de bescherming van het recht van elke persoon van de huidige en toekomstige generaties om te leven in een milieu dat passend is voor zijn of haar gezondheid en welzijn. Daartoe dienen de verdragsluitende partijen de rechten op toegang tot informatie, inspraak in de besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden te waarborgen in overeenstemming met de bepalingen van het verdrag (artikel 1).

---

⁵ zie ook Cass. 22 februari 2017, ECLI:BE:CASS:2017:ARR.20170126.3; Cass. 29 oktober 2015, ECLI:BE:CASS:2015:CONC. 20151029.2.

⁶ M. KRUIHOF, *Privaatrechtelijke facetten van algemeenbelangacties bij de justitiële rechter*, TPR 2022, afl. 1-2, pagina 28, nr. 6.

⁷ Cass. 19 november 1982, ECLI:BE:CASS:1982:ARR.19821119.13.

⁸ Cass. 19 september 1996, ECLI:BE:CASS:1996:ARR.19960919.5.

⁹ M. KRUIHOF, *Privaatrechtelijke facetten van algemeenbelangacties bij de justitiële rechter*, TPR 2022, afl. 1-2, pagina 65, nr. 69.

Artikel 9.3 van het verdrag bepaalt dat elke partij waarborgt dat leden van het publiek – waaronder ook rechtspersonen en verenigingen – wanneer zij voldoen aan de eventuele in haar nationale recht neergelegde criteria, toegang hebben tot bestuursrechtelijke of rechterlijke procedures om het handelen en nalaten van privépersonen en overheidsinstanties te betwisten die strijdig zijn met bepalingen van haar nationale recht betreffende het milieu. Het verdrag koppelt de toegang tot de rechter zelfs los van de vereiste dat de eiser over een subjectief recht beschikt; het volstaat dat belangen van de burgers bedreigd zijn door de bestreden inbreuk op het milieurecht¹⁰.

In zijn arrest van 11 juni 2013 oordeelde het Hof van Cassatie¹¹:

“(…)

Uit deze bepalingen [bedoeld is: artikel 3.4, 9.3 en 2.4 van het Verdrag van Aarhus] volgt dat België op zich de verplichting heeft genomen om verenigingen die de bevordering van de milieubescherming tot doel hebben, de toegang tot de rechter te verzekeren ingeval zij met de bepalingen van het nationale milieurecht strijdig handelen en nalaten van privé-personen en overheidsinstanties willen betwisten, voor zover zij daartoe voldoen aan de in het nationale recht neergelegde criteria. Die criteria mogen niet zodanig worden omschreven of uitgelegd dat zij de toegang van deze verenigingen in dergelijk geval onmogelijk maken. De rechter vermag de in het nationale recht vastgelegde criteria uit te leggen in overeenstemming met de doelstellingen van artikel 9.3 Verdrag van Aarhus.

Volgens artikel 3 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering behoort de rechtsvordering tot herstel van schade aan hen die de schade hebben geleden. Zij dienen te doen blijken van een rechtstreeks en persoonlijk belang.

Indien een dergelijke rechtsvordering wordt ingesteld door een rechtspersoon die zich krachtens zijn statuten tot doel heeft gesteld de milieubescherming te bevorderen en ertoe strekt het met de bepalingen van het nationale milieurecht strijdig geacht handelen en nalaten van privé-personen en overheidsinstanties te betwisten, voldoet die rechtspersoon op het vlak van belang aan de ontvankelijkheidsvereiste voor het instellen van een rechtsvordering.

“(…)”.

Dit geldt ook voor vorderingen tot schadeloosstelling ingesteld door milieuverenigingen wegens inbreuken op de milieuwetgeving.

De rechtbank merkt op dat het belang van ‘milieuverenigingen’ die voldoen aan de voorwaarden van het Verdrag van Aarhus dient te worden getoetst aan het belang in de zin van artikel 17, eerste lid Ger. W. en niet aan de voorwaarden van het collectief vorderingsrecht opgenomen in

---

¹⁰ M. KRUIHOF, Privaatrechtelijke facetten van algemeenbelangacties bij de justitiële rechter, *TPR* 2022, afl. 1-2, pagina 86, nr. 94.

¹¹ Cass. 11 juni 2013, ECLI:BE:CASS:2013:ARR.20130611.12.

artikel 17, tweede lid Ger. W, dat door de wetgever, onder invloed van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof¹², bij wet van 21 december 2018 werd ingevoerd ten voordele van rechtspersonen die de bescherming beogen van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden.

Eisende partijen dienen te worden beschouwd als milieuverenigingen in de zin van het Verdrag van Aarhus. Zij zijn inderdaad allen verenigingen die zich de bescherming van natuur en leefmilieu tot doel hebben gesteld, zoals dit ook blijkt uit hun statuten:

- Natuurpunt vzw: bescherming van de natuur en het leefmilieu (artikel 4 van haar statuten);
- Bond Beter Leefmilieu vzw: het bereiken van een algemene basis-milieukwaliteit voor de milieucompartimenten water, bodem en lucht en het bereiken van een bijzondere milieukwaliteit in specifieke omstandigheden of gebieden (artikel 2, sectie 1 punt 1 en 2 van haar statuten);
- World Wide Fund for Nature Belgium vzw: bescherming van het leefmilieu (artikel 3 van haar statuten);
- Dryade vzw: het bevorderen en aanmoedigen van de verbetering, het herstel, het behoud en de bescherming van het milieu, klimaat, biodiversiteit, natuur, erfgoed, landschap en duurzaamheid, alsook volksgezondheid (artikel 2, sectie 1 van haar statuten)
- Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren (afgekort VELT) vzw: het behoud, de bescherming en verbetering van het menselijk en natuurlijk leefmilieu en het voedselsysteem (artikel 2, sectie 1, lid 2 van haar statuten).

Eisende partijen stellen een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering in tegen het Vlaamse Gewest wegens het niet correct omzetten van de Europese richtlijnen inzake pesticidengebruik.

Zij voeren aan dat zij door de nalatige en foutieve houding van het Vlaamse Gewest bij het omzetten van de Europese richtlijnen inzake pesticidengebruik gekrenkt en geschaad worden in hun belangen als rechtspersoon, actief ter bescherming van het leefmilieu, en dat hun opdracht om hun statutaire doelstellingen te realiseren, daardoor wordt bemoeilijkt. Daarnaast houden eisende partijen ook voor dat zij met toepassing van artikel 1382 van het oud Burgerlijk Wetboek beschikken over een subjectief recht op herstel van (ernstig dreigende) schade veroorzaakt door een foutieve omzetting van Europese richtlijnen en een schending van bijhorende beginselen van Europees milieurecht. Volgens eisende partijen worden hun doelstellingen beduidend meer gerealiseerd, en zou de schade aan hun rechtmatig nagestreefde belangen afnemen indien hun vorderingen gegrond zouden worden verklaard, en kan de procedure hen aldus een voordeel opleveren en tot nut strekken.

---

¹² GwH 10 oktober 2013, nr. 133/2013, ECLI:BE:GHCC:2013:ARR.133.

Bijgevolg beschikken eisende partijen over het krachtens de artikelen 17, eerste lid en 18 van het Gerechtelijk Wetboek vereiste *procedurele* belang. Wanneer een procespartij voorhoudt dat zij titularis is van een subjectief recht, dan heeft zij hoedanigheid en belang om de vordering in te stellen, ook al wordt dit recht betwist. Het onderzoek naar het bestaan of de draagwijdte van het subjectief recht dat wordt ingeroepen betreft dan niet de ontvankelijkheid maar de gegrondheid van de vordering¹³. In deze fase van de beoordeling dient de rechtbank geenszins na te gaan of eisende partijen de voorgehouden fout, schade en oorzakelijk verband daadwerkelijk bewijzen, maar enkel of deze bestanddelen *in theorie* aanwezig zijn, en of eisende partijen een voordeel/nut kunnen halen uit de vordering¹⁴. Dit laatste is hier het geval.

De rechtbank ziet geen middelen van niet-ontvankelijkheid van de vorderingen van eisende partijen die zij ambtshalve zou moeten opwerpen.

De vorderingen van eisende partijen zijn ontvankelijk.

3.5. Verjaring van de (eerste en tweede) vorderingen van eisende partijen

Zowel het Vlaamse Gewest als de vrijwillig tussenkomenende partijen werpen de verjaring op krachtens artikel 2262*bis* §1, tweede en derde lid van het oud Burgerlijk Wetboek van de (eerste en tweede) vorderingen van eisende partijen, in zoverre deze gestoeld zijn op een vermeende onjuiste omzetting van de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn en dus op de buitencontractuele aansprakelijkheid van het Vlaamse Gewest.

Artikel 2227 oud BW bepaalt dat de Staat, de openbare instellingen en de gemeenten onderworpen zijn aan dezelfde verjaringen als particulieren en zich daarop eveneens kunnen beroepen.

Artikel 2262*bis* §1, tweede en derde lid van het oud Burgerlijk Wetboek bepalen:

“§1. Alle persoonlijke rechtsvorderingen verjaren door verloop van tien jaar.

In afwijking van het eerste lid verjaren alle rechtsvorderingen tot vergoeding van schade op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid door verloop van vijf jaar vanaf de dag volgend op die waarop de benadeelde kennis heeft gekregen van de schade of van de verzwaring ervan en van de identiteit van de daarvoor aansprakelijke persoon.

De in het tweede lid vermelde vorderingen verjaren in ieder geval door verloop van twintig jaar vanaf de dag volgend op die waarop het feit waardoor de schade is veroorzaakt, zich heeft voorgedaan.”

¹³ zie bv. Cass. 28 februari 2025, nr. C.23.0482.N.

¹⁴ N. VAN BOVEN, I. SAMOY (ed.) en S. STIJNS (ed.), Milieuschade: vergoeding voor zuiver ecologische schade, Brugge, die Keure, 2025, 18, nr. 29.

Hoewel dit artikel spreekt van rechtsvorderingen tot vergoeding van schade is het van toepassing op alle mogelijke vorderingen tot rechtsherstel ingevolge onrechtmatige daad.

Wat de Habitatrichtlijn betreft, voeren het Vlaamse Gewest en de vrijwillig tussenkomende partijen aan dat het Vlaamse Gewest artikel 6, derde lid van deze richtlijn al heeft omgezet door de invoering van artikel 36ter in het Natuurdecreet middels het Decreet van 19 juli 2002¹⁵, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 31 augustus 2002 en in werking getreden op 10 september 2002, zodat niet alleen de relatieve verjaringstermijn van vijf jaar was verstreken op het moment van de dagvaarding, betekend op 23 januari 2023, maar ook de absolute verjaringstermijn van 20 jaar.

Aangaande de termijn van vijf jaar stippen zij aan dat, aangezien artikel 36ter zoals het destijds in 2002 werd ingevoegd in het Natuurdecreet toen al de verplichting bevatte om slechts vergunningsplichtige activiteiten te onderwerpen aan een passende beoordeling als deze een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone konden veroorzaken, zij toen al konden inschatten dat de foutieve omzetting een negatieve invloed zou hebben op hun maatschappelijk doel. Dit geldt volgens Boerenbond e.a. des te meer nu BBL vzw en Natuurpunt vzw als leden van de MINA-raad reeds op 21 maart 2002 advies hadden uitgebracht over het voorstel van decreet, en BBL vzw op haar website aangeeft dat zij natuur- en milieuorganisaties verenigt, waaronder VELT vzw, Natuurpunt, Dryade en WWF, die allen lid zijn van BBL vzw. Ook wijzen Boerenbond e.a. erop dat de mogelijke impact van gewasbescherming op het milieu eveneens gekend was in 2002 en eisende partijen dus afdoende kennis moesten hebben om een aansprakelijkheidsvordering tegen het Vlaamse Gewest in te stellen.

Wat de Pesticidenrichtlijn betreft, voeren zij aan dat deze werd omgezet door het Decreet Duurzaam Pesticidengebruik van 8 februari 2013, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 22 februari 2013, en dat het Besluit Duurzaam Pesticidengebruik - waarvan artikel 3 de door eisders gehekkelde uitzondering voor land- en tuinbouw bevat, op 18 april 2013 in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd, en dat de vordering van eisende partijen die gestoeld is op de foutieve omzetting was verjaard op 18 april 2018 met toepassing van de verjaringstermijn van vijf jaar. Daarbij wordt er eveneens op gewezen dat eisende partijen kennis hadden van alle noodzakelijke aspecten om een aansprakelijkheidsvordering tegen het Vlaamse Gewest in te

---

¹⁵ Decreet van 19 juli 2002 houdende wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, van het bosdecreet van 13 juni 1990, van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, van de wet van 22 juli 1970 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van wet zoals aangevuld door de wet van 11 augustus 1978 houdende bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse Gewest, van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen en van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 16 maart 1968.

stellen, nu ook hier een advies was afgeleverd door de MINA-raad en de mogelijke impact van gewasbescherming op het milieu anno 2013 wel degelijk gekend was.

Aangezien verjaring een verweer is tegen een laattijdige vordering, kan deze niet beginnen te lopen vooraleer de vordering is ontstaan. In principe ontstaat een rechtsvordering wanneer zij opeisbaar is, wat bij een vordering op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid het geval is op het ogenblik dat alle constitutieve bestanddelen van deze aansprakelijkheid - fout, schade en causaal verband - verenigd zijn¹⁶.

Eisende partijen werpen terecht op dat lidstaten van de Europese Unie op grond van artikel 4, lid 3, VEU en artikel 288 VWEU de plicht hebben om Europese richtlijnen op correcte wijze om te zetten in interne wetgeving, wat meebrengt dat niet alleen het *invoeren* van wetgeving die geen correcte omzetting van Europese richtlijnen uitmaakt, maar ook *het in stand houden* daarvan een fout uitmaakt. Het gaat hier bijgevolg om een voortdurend feit of minstens een opeenvolging van feiten met dezelfde oorzaak.

Bij voortdurende schadeverwekkende feiten is er geen regel die bepaalt dat de verjaringstermijn van vijf jaar (van artikel 2262*bis*, §1, tweede lid oud BW) pas zou beginnen te lopen vanaf de kennisname van het laatste feit.

De verjaring van een vordering tot *schadevergoeding* ingeval van een voortdurende fout van de overheid begint bijgevolg niet pas te lopen zodra het foutief handelen van de overheid heeft opgehouden te bestaan¹⁷. De omstandigheid dat de schade het gevolg is van een voortdurende fout verhindert niet dat de schade dag per dag ontstaat en de vordering op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid ontstaat naargelang de schade zich voordoet¹⁸.

Dit betekent dat de verjaringstermijn bij een *voortdurende fout* van de overheid loopt van dag tot dag met elk nieuw feit waarvan de benadeelde kennis krijgt en dat de vordering tot *schadevergoeding* voor feiten die zich hebben voorgedaan meer dan vijf jaar voor de dagvaarding verjaard is¹⁹.

Het spreekt evenwel voor zich dat de vordering tot *rechtsherstel door stopzetting van een onrechtmatige toestand* kan worden ingesteld zolang het foutief handelen van de overheid bestaande uit het in stand houden van de onrechtmatige toestand voortduurt. De relatieve verjaringstermijn van vijf jaar was bijgevolg niet verstreken op het moment van de dagvaarding.

Wat betreft de aanvang van de absolute verjaringstermijn van 20 jaar van artikel 2262*bis* §1, derde lid van het oud Burgerlijk Wetboek, is het zo dat "*het feit waardoor de schade is*

---

¹⁶ Cass. 17 januari 2025, AR nr. C.21.0435.N, ECLI:BE:CASS:2025:ARR.20250117.1N.4.

¹⁷ Cass. 18 juni 2021, AR nr. C.20.0441.N. P&B 2021, afl. 5-6, 231.

¹⁸ Cass. 17 januari 2025, ECLI:BE:CASS:2025:ARR.20250117.1N.4.

¹⁹ I. CLAEYS, Overzicht van rechtspraak bevrijdende verjaring (1992-2017), TPR 2018, afl. 1-2, nr. 60.

veroorzaakt" kan bestaan uit een voortdurend feit of uit een opeenvolging van feiten met dezelfde oorzaak. De absolute termijn vangt dan eerst aan respectievelijk nadat dit feit is opgehouden te bestaan of na het laatste feit²⁰.

Ervan uitgaande dat het Vlaamse Gewest de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn onjuist zou hebben omgezet, zoals eisende partijen voorhouden, kan de vordering tot rechtsherstel, die erin bestaat het Vlaamse Gewest te bevelen maatregelen te nemen om een correcte omzetting van de richtlijn te garanderen, ook niet op grond van artikel 2262*bis* §1, derde lid van het oud Burgerlijk Wetboek verjaren zolang het onrechtmatige gedrag – met name het nalaten de richtlijnen correct om te zetten – niet is opgehouden.

De vorderingen van eisende partijen zijn bijgevolg niet verjaard, noch op grond van de relatieve, noch op grond van de absolute verjaringstermijn van artikel 2262*bis* §1, tweede en derde lid van het oud Burgerlijk Wetboek.

3.6. Inhoudelijke beoordeling van de vorderingen van eisende partijen

Eisende partijen stellen op grond van artikel 1382-1383 oud Burgerlijk Wetboek (nu artikel 6.5 en 6.6 Burgerlijk Wetboek) een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering in tegen het Vlaamse Gewest.

Zij dienen het bewijs te leveren van de voorgehouden buitencontractuele fout(en), van de voorgehouden schade en het oorzakelijk verband tussen beide. Dit bewijs moet in de regel worden geleverd met een redelijke mate van zekerheid (zie artikel 870 van het Gerechtelijk Wetboek en artikel 8.5. van het Burgerlijk Wetboek).

Volgens eisende partijen is de Vlaamse regelgeving op drie vlakken in strijd met, dan wel een incorrecte omzetting van de Habitatrichtlijn en/of de Pesticidenrichtlijn:

1. De Vlaamse regelgeving onderwerpt het gebruik van pesticiden in of nabij Natura 2000-gebieden niet aan een voorafgaandelijke passende beoordeling (natuureffectenrapport), door de beperking van de draagwijdte van artikel 36*ter*, §3 van het Natuurdecreet tot 'vergunningplichtige activiteiten', wat in strijd is met – en een incorrecte omzetting uitmaakt van artikel 6, leden 2 en 3 van de Habitatrichtlijn;
2. De Vlaamse regelgeving legt geen specifieke en omvattende verbods- en gebruiksbepalingen op ten aanzien van pesticiden in enerzijds beschermde gebieden

---

²⁰ I. BOONE, De verjaring van de vordering tot schadeherstel op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid en van de burgerlijke vordering uit een misdrijf in H. BOCKEN e.a., De herziening van de bevrijdende verjaring door de wet van 10 juni 1998. De gelijkheid hersteld?, Kluwer, Mechelen, 1998.

overeenkomstig artikel 1.7.6.1 van het Waterwetboek²¹ en anderzijds in Natura 2000-gebieden, noch rondom Natura 2000-gebieden, wat in strijd is met artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn, en bevat een uitzondering voor land- en tuinbouwactiviteiten, wat een incorrecte omzetting uitmaakt van de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn.

3. De Vlaamse regelgeving inzake bufferzones rondom oppervlaktewaterlichamen, Natura 2000-gebieden (speciale beschermingszones) en gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen gebruikt worden (inclusief de huiskavel) is in strijd met de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn.

De incorrecte omzetting van de richtlijnen is volgens eisende partijen een buitencontractuele fout die hen schade berokkent, doordat zij resulteert in een onvoldoende strenge Vlaamse regelgeving met betrekking tot pesticiden en in milieuschade zoals aan de habitats en soorten in de aangewezen Habitatrichtlijngebieden, aan de beschermde drinkwaterwinningsgebieden, aan de fauna en flora die lijden onder het pesticidengebruik in en nabij deze gebieden, waardoor afbreuk wordt gedaan aan de realisatie van de doelstellingen van eisende partijen. Eisende partijen verzoeken de rechtbank hiervoor rechtsherstel te bieden, door de door hen gevorderde maatregelen op te leggen (zie punt 2. Vorderingen).

De rechtbank zal hierna de drie deelvorderingen en de bijhorende gevorderde maatregelen onderzoeken en beoordelen.

1. Het gebrek aan een passende beoordeling voor pesticidengebruik in of nabij Natura 2000-gebieden op basis van artikel 36ter, §3 van het Natuurdecreet: een inbreuk op artikel 6, lid 2 en 3 van de Habitatrichtlijn?

- *Habitatrichtlijn en plicht tot omzetting*

De Habitatrichtlijn heeft tot doel bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de lidstaten en om een coherent Europees ecologisch netwerk van speciale beschermingszones tot stand te brengen, genaamd 'Natura 2000' (zie artikelen 2 en 3 van de richtlijn).

Artikel 6 van de Habitatrichtlijn bepaalt (vetdruk door de rechtbank):

“1. De Lid-Staten treffen voor de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen; deze behelzen zo nodig passende specifieke of van ruimtelijke-orderingsplannen deel uitmakende beheersplannen en passende wettelijke, bestuursrechtelijke

---

²¹ Decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018.

of op een overeenkomst berustende maatregelen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats van bijlage I en de soorten van bijlage II die in die gebieden voorkomen.

2. De Lid-Staten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben.

*3. Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten **significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied**, wordt een **passende beoordeling** gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.*

4. Indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, neemt de Lid-Staat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. De Lid-Staat stelt de Commissie op de hoogte van de genomen compenserende maatregelen.

Wanneer het betrokken gebied een gebied met een prioritair type natuurlijke habitat en/of een prioritaire soort is, kunnen alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of met voor het milieu wezenlijke gunstige effecten dan wel, na advies van de Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden aangevoerd.”

Artikel 7 van de Habitatrichtlijn breidt de reikwijdte van artikel 6, lid 2, lid 3 en lid 4 uit naar de Vogelrichtlijn.

De Habitatrichtlijn is, net zoals elke Europese richtlijn, bindend voor de lidstaten wat betreft het te bereiken resultaat. Richtlijnen laten de lidstaat de keuze wat betreft de vorm en methoden voor het bereiken van dat resultaat, maar de omzetting moet duidelijk en nauwkeurig, getrouw en met onbetwistbare dwingende kracht zijn²². Richtlijnbeoordelingen die niet correct en/of tijdig zijn omgezet in de nationale rechtsorde, kunnen slechts verticale rechtstreekse werking hebben, dus tegenover de lidstaat die in gebreke is gebleven, op voorwaarde dat de bepalingen duidelijk en onvoorwaardelijk zijn en niet afhankelijk zijn van een discretionaire uitvoeringsmaatregel.

---

²² zie HvJ zaken C-363/85, C-361/88, C-159/99, punt 32, C-415/01, punt 21, C-58/02, C-6/04, punten 21, 25, 26, C-508/04, punt 80.

In zijn arrest C-127/02 van 7 september 2004 oordeelde het Hof van Justitie dat de verplichting van een lidstaat om alle maatregelen te treffen die nodig zijn om het door de richtlijn voorgeschreven resultaat te bereiken, een dwingende verplichting is die wordt opgelegd door artikel 249, derde alinea, EG, alsmede door de richtlijn zelf, en dat deze verplichting om alle algemene of bijzondere maatregelen te treffen geldt voor alle met overheidsgezag beklede instanties in de lidstaten en dus, binnen het kader van hun bevoegdheden, ook voor de rechterlijke instanties.

Het Hof oordeelde ook dat, in gevallen waarin het gemeenschapsgezag de lidstaten bij richtlijn heeft verplicht een bepaalde gedragslijn te volgen, het nuttig effect daarvan zou worden verzwakt, wanneer de justitiabelen zich daarop in rechte niet zouden mogen beroepen en de nationale rechterlijke instanties daarop geen acht zouden mogen slaan als op een element van het gemeenschapsrecht, om na te gaan of de nationale wetgever bij het gebruik van de hem gelaten vrijheid ten aanzien van de vorm en middelen ter uitvoering van de richtlijn, binnen de door de richtlijn aangegeven beoordelingsmarge is gebleven. Hetzelfde geldt wanneer moet worden nagegaan of, wanneer de relevante richtlijnbevestiging niet in nationaal recht is omgezet, de nationale autoriteit die de bestreden handeling heeft gegeven, binnen de grenzen van de in die bepaling neergelegde beoordelingsmarge is gebleven.

Bijgevolg komt het de rechtbank toe om na te gaan of het Vlaamse Gewest, bij de (niet) omzetting van artikel 6, tweede lid en derde lid van de Habitatrichtlijn binnen de door de richtlijn aangegeven beoordelingsmarge is gebleven in het licht van de te volgen gedragslijn.

- *Omzetting in Vlaamse regelgeving*

Artikel 6 van de Habitatrichtlijn werd in het Vlaamse Gewest omgezet door de invoering van artikel 36ter in het Natuurdecreet door het Decreet van 19 juli 2002.

Ter omzetting van artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn bepaalt artikel 36ter, §2 van het Natuurdecreet:

“§2. De administratieve overheid neemt, binnen haar bevoegdheden, ongeacht de bestemming van het betrokken gebied, tevens alle nodige maatregelen om

a) elke verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de habitats van bijlage I van dit decreet en van de habitats van de soorten vermeld in de bijlagen II, III en IV van dit decreet (evenals de niet in bijlage IV van dit decreet genoemde en op het grondgebied van het Vlaamse Gewest geregeld voorkomende soorten trekvogels) in een speciale beschermingszone te vermijden;

b) elke betekenisvolle verstoring van een soort vermeld in de bijlagen II, III of IV van dit decreet (evenals de niet in bijlage IV van dit decreet genoemde en op het grondgebied van het Vlaamse

Gewest geregeld voorkomende soorten trekvogels) in een speciale beschermingszone te vermijden.

De Vlaamse regering stelt hiervoor nadere regels vast.”.

Ter omzetting van artikel 6, derde lid van de Habitatrictlijn bepalen artikel 36ter, §3 en 4 van het Natuurdecreet (onderlijning door de rechtbank):

“§ 3. Een vergunningsplichtige activiteit die, of een plan of programma dat, afzonderlijk of in combinatie met één of meerdere bestaande of voorgestelde activiteiten, plannen of programma's, een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone kan veroorzaken, zonder dat die vergunningsplichtige activiteit of dat plan of programma direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een gebied in de speciale beschermingszone in kwestie dient onderworpen te worden aan een passende beoordeling wat betreft de betekenisvolle effecten voor de speciale beschermingszone.

De verplichting tot het uitvoeren van een passende beoordeling geldt ook indien wegens het verstrijken van de lopende vergunning van de vergunningsplichtige activiteit een nieuwe vergunning moet worden aangevraagd.

De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het opstellen van de passende beoordeling.

Voor een plan of programma zoals gedefinieerd in artikel 4.1.1, § 1, 4°, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, alsook de wijziging ervan, waarvoor, gelet op het betekenisvolle effect op een speciale beschermingszone, een passende beoordeling is vereist, is hoofdstuk II van titel IV van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid van toepassing.

Wat betreft een plan of programma als vermeld in het vierde lid, dat geen ruimtelijk uitvoeringsplan is, maakt de passende beoordeling deel uit van de documenten die de initiatiefnemer bij het onderzoek tot milieueffectrapportage, vermeld in titel IV, hoofdstuk II, afdeling 2, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, bezorgt aan de dienst, bevoegd voor milieueffectrapportage. Als de initiatiefnemer een gemotiveerd verzoek tot ontheffing van de verplichting inzake milieueffectrapportage indient als vermeld in artikel 4.2.3, § 3ter, van het voormelde decreet, maakt de passende beoordeling deel uit van dat verzoek. Als een plan-MER wordt opgemaakt, wordt de passende beoordeling daarin geïntegreerd.

Bij een plan of programma als vermeld in het vierde lid, dat een ruimtelijk uitvoeringsplan is, maakt de passende beoordeling, als er geen plan-MER moet worden opgemaakt, zo mogelijk al deel uit van de startnota, vermeld in artikel 2.2.4 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, en in elk geval van de scopingnota, vermeld in het voormelde artikel. Als uit de scopingnota blijkt dat een plan-MER moet worden opgemaakt, wordt de passende beoordeling in het plan-MER geïntegreerd.

Indien een vergunningsplichtige activiteit overeenkomstig artikel 4.3.2 van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid onderworpen is aan de verplichting tot opmaak van een project-MER, wordt overeenkomstig hoofdstuk III van titel IV

van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid een project-MER opgemaakt.

De passende beoordeling wordt geïntegreerd in het project-MER of in het gemotiveerd verzoek tot ontheffing van de verplichting tot het opstellen van een project-MER, vermeld in artikel 4.3.3, § 4, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid.

De Vlaamse Regering kan nadere regels van integratie en herkenbaarheid van de passende beoordeling in de milieueffectrapportage bepalen.

Indien een vergunningsplichtige activiteit of een plan of programma niet onderworpen is aan de verplichting tot milieu-effectrapportage overeenkomstig de wetgeving in uitvoering van de project-MERrichtlijn of de plan-MERrichtlijn, vraagt de administratieve overheid steeds het advies van de administratie bevoegd voor het natuurbehoud.

De Vlaamse regering kan nadere regels vaststellen in verband met de inhoud en de vorm van de passende beoordeling.

§ 4. De overheid die over een vergunningsaanvraag, een plan of programma moet beslissen, mag de vergunning slechts toestaan of het plan of programma slechts goedkeuren indien het plan of programma of de uitvoering van de activiteit geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken. De bevoegde overheid draagt er steeds zorg voor dat door het opleggen van voorwaarden er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone kan ontstaan.”

- *Kritiek van eisende partijen op de omzetting en beoordeling door de rechtbank*

Volgens eisende partijen zet artikel 36ter van het Natuurdecreet de Habitatrichtlijn niet juist om, doordat het enkel vergunningsplichtige activiteiten in of nabij Habitatrichtlijngebied onderwerpt aan een passende beoordeling, terwijl pesticidengebruik niet vergunningsplichtig (zelfs niet meldingsplichtig) wordt aangemerkt op grond van artikel 5.2.1 Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM) en bijlage 1 bij het Besluit van de Vlaamse regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne (VLAREM II).

Boerenbond e.a. werpen op dat eisende partijen uitgaan van een verkeerde lezing van artikel 36ter, §3 van het Natuurdecreet, nu dit zo moet worden gelezen dat het bijvoeglijk naamwoord ‘vergunningsplichtige’ enkel slaat op activiteiten en niet op ‘een plan of programma’, wat tot gevolg heeft dat er geen foutieve omzetting van de richtlijn is, en dat het eerste middel alleen al om die reden faalt naar recht.

De rechtbank stelt echter vast dat de terminologie van het Natuurdecreet en deze van de Habitatrichtlijn niet volledig overeenstemmen, zodat dit verweer van Boerenbond e.a. alvast niet opgaat.

Daar waar artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn het heeft over 'elk plan of project', spreekt het Natuurdecreet over een 'vergunningsplichtige activiteit' of een 'plan of programma', en niet over 'projecten'.

Artikel 1, 46° van het Natuurdecreet definieert 'vergunningsplichtige activiteit' als een "activiteit waarvoor op grond van een wet, decreet of besluit, een vergunning, toestemming of machtiging vereist is". Dit is ruimer dan de indeling van inrichtingen of activiteiten op grond van het DABM en Vlarem II, maar sluit activiteiten – met inbegrip van projecten – uit waarvoor geen vergunning, toestemming of machtiging vereist is op grond van een wet, decreet of besluit. Dergelijke activiteiten worden op grond van het Natuurdecreet niet onderworpen aan een passende beoordeling wanneer zij significante gevolgen kunnen hebben voor Habitatrichtlijngebied.

Artikel 1, 40° van het Natuurdecreet definieert 'plan of programma' als een document waarin beleidsvoornemens, beleidsontwikkelingen of grootschalige overheids-, particuliere of gemengde activiteiten worden aangekondigd en dat wordt opgemaakt en vastgesteld, gewijzigd of herzien op initiatief of onder toezicht van het Vlaamse Gewest, de provincies, de intercommunales, de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en/of de gemeenten, en/of van de federale overheid of waarvoor medefinanciering voorzien is door de Europese Gemeenschap of door het Vlaamse Gewest of de Vlaamse Gemeenschap in het kader van de internationale samenwerking, voor zover het voorgenomen plan of programma aanzienlijke milieu- of veiligheidseffecten kan hebben op het grondgebied van het Vlaamse Gewest. Plannen of projecten die niet voldoen aan deze definitie, worden niet onderworpen aan een passende beoordeling wanneer zij significante gevolgen kunnen hebben voor Habitatrichtlijngebied.

De Vlaamse regelgever lijkt de 'projecten' uit de Habitatrichtlijn aldus te hebben omschreven als 'vergunningsplichtige activiteit' en de 'plannen' uit de Habitatrichtlijn als 'plan of programma'. Dit kan ook worden afgeleid uit de Toelichting bij het voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (...). (zie Parl. St. VI. Parl. 2001-02, nr. 967, p.11):

"Bij de definitie van punt 43 kan opgemerkt worden dat het begrip "activiteit" hieruit zeer ruim is op te vatten. Het is niet beperkt tot de oprichting van bouwwerken of de exploitatie van inrichtingen. Het omvat allerlei handelingen, werken of wijzigingen in het natuurlijk milieu of landschap. Aldus zijn zowel het winnen van grondwater, het kappen van een boom, het ontginnen van een natuurlijke rijkdom, het draineren van een grond, het bemesten ervan, als het wijzigen van het microreliëf van de bodem te beschouwen als vergunningsplichtige activiteiten, telkens van zodra hiervoor een toelating, machtiging of vergunning vereist is krachtens een wetgeving met inbegrip van regelgeving van gemeenten en provincies. Ook indien een activiteit verboden is, maar de wetgeving in kwestie voorziet in de mogelijkheid van een ontheffing van dat verbod, is het aanvragen van de ontheffing te beschouwen als een aanvraag betreffende een

vergunningplichtige activiteit. Deze ruime omschrijving is in het bijzonder van belang voor de toepassing van artikel 36ter, §§ 3 tot 6, dat dit voorstel wenst in te voegen in het Decreet Natuurbehoud ter omzetting van artikel 6, leden 3 en 4, van de Habitatrichtlijn.”

De Richtsnoeren van de Europese Commissie over de interpretatie van artikel 6 van de Habitatrichtlijn benadrukken de ruime interpretatie van de begrippen ‘plannen’ en ‘projecten’.

“Artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn heeft betrekking op plannen en projecten die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van het Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor zo’n gebied. Voor dergelijke plannen en projecten geldt een soort van vergunningstelsel waarbij de omstandigheden moeten worden omschreven waaronder zij al dan niet kunnen worden toegestaan in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Artikel 6, lid 3 is ook van toepassing op plannen en projecten die buiten het gebied plaatsvinden maar er significante gevolgen voor kunnen hebben, ook al bevinden ze zich op afstand van het gebied in kwestie.

(...)

Uitgaande van Richtlijn 2011/92/EU betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (39), hierna de „MEB-richtlijn” genoemd, valt er nóg meer te zeggen voor een ruime omschrijving van „project”. Deze richtlijn werkt in een soortgelijke context en stelt regels voor de beoordeling van projecten die significante gevolgen voor het milieu kunnen hebben. In artikel 1, lid 2, van de MEB-richtlijn is bepaald dat „project” betekent: „— de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of werken, — andere ingrepen in natuurlijk milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten.” Dit is een zeer ruime omschrijving (C-72/95 Kraaijeveld, punten 30 en 31) die niet is beperkt tot fysieke bouwwerken maar zich ook uitstrekt tot andere ingrepen in het natuurlijke milieu, waaronder regelmatige activiteiten die zijn gericht op het gebruik van natuurlijke hulpbronnen (40). Het kan bijvoorbeeld gaan om een significante intensivering van landbouw die het halfnatuurlijke karakter van een gebied bedreigt of vernietigt (41).

(...)

Ook heeft het Hof geoordeeld dat de optie van het algemeen vrijstellen van bepaalde activiteiten niet in overeenstemming is met de bepalingen van artikel 6, lid 3 (C-256/98, C-6/04, C-241/08, C-418/04, C-538/09), en dat projecten niet kunnen worden uitgesloten van de verplichting tot beoordeling uitsluitend op grond van het feit dat ze niet zijn onderworpen aan een vergunning (C-98/03, punten 43-52). Voorts heeft het Hof geoordeeld dat de omvang van het project niet relevant is aangezien dit op zich niet uitsluit dat het significante gevolgen kan hebben voor een beschermd gebied (zaak C-98/03, zaak C-418/04, punt 244).

(...)

Het begrip „project” moet ruim worden uitgelegd en omvat zowel bouwkundige werken als andere ingrepen in de natuurlijke omgeving. Ook het begrip „plan” heeft een ruime betekenis en omvat bestemmingsplannen en sectorplannen of -programma’s.

(...).”.

Het is wel mogelijk om bepaalde projecten op algemene wijze uit te sluiten van de plicht tot passende beoordeling, maar dit enkel indien op grond van objectieve omstandigheden met zekerheid kan worden uitgesloten dat die projecten afzonderlijk of in combinatie met andere projecten significante gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden²³.

Het Vlaamse Gewest voert aan dat het een lidstaat toegelaten is om in zijn wetgeving te bepalen dat enkel projecten waarvoor een vorm van vergunning, toestemming of machtiging vereist is, onderworpen moeten worden aan een passende beoordeling, wanneer op het niveau van de uitvoeringsbesluiten de projecten die een betekenisvolle aantasting van een speciale beschermingszone kunnen veroorzaken, onderworpen worden aan een vorm van vergunning, toestemming, of machtiging waardoor ze vallen onder de verplichting om een passende beoordeling uit te voeren.

Het is echter onlogisch om enerzijds in het Natuurdecreet te bepalen dat een vergunningsplichtige activiteit die, of een plan of programma dat, afzonderlijk of in combinatie met één of meerdere bestaande of voorgestelde activiteiten, plannen of programma's, een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone kan veroorzaken, onderworpen moeten worden aan een passende beoordeling, en anderzijds vervolgens in uitvoeringsbesluiten te bepalen dat projecten die een betekenisvolle aantasting van een speciale beschermingszone kunnen veroorzaken, onderworpen worden aan een vorm van vergunning, waardoor ze vallen onder de verplichting om een passende beoordeling uit te voeren.

Het Vlaamse Gewest toont overigens ook niet aan dat alle projecten die een betekenisvolle aantasting van een speciale beschermingszone kunnen veroorzaken, door uitvoeringsbesluiten onderworpen worden aan een vorm van vergunning, toestemming, of machtiging waardoor ze vallen onder de verplichting om een passende beoordeling uit te voeren. Wel integendeel, het Vlaamse Gewest geeft zelf toe dat er enkel een vergunningsplicht werd ingevoerd voor *“het met mechanische of chemische middelen vernietigen, beschadigen of doen afsterven van een vegetatie”* in specifieke gebieden, waaronder de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, waarbij dan nog een uitzondering werd ingesteld wanneer deze activiteiten plaatsvinden met betrekking tot percelen met cultuurgewassen (zie artikel 8, §1, 2° van het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, hierna: Natuurbesluit).

Anders dan het Vlaamse Gewest en de tussenkomen partijen voorts nog aanvoeren, maken de studies die gebeuren voorafgaand aan de toelating voor het in de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen in het kader van de Gewasbeschermingsverordening (door EFSA)

---

²³ zie RvSt (NL) 29 mei 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1603 (stuk 7 eisende partijen).

en in het kader van de federale Productnormenwet van 21 december 1998 (door het FAVV) geen passende beoordeling uit in de zin van artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn. Beide regelgevingen staan los van elkaar, hebben een andere finaliteit en vullen elkaar aan, zoals eisende partijen terecht opmerken.

De rechtbank concludeert uit het voorgaande dat eisende partijen terecht aanvoeren dat artikel 36ter, §3 en 4 van het Natuurdecreet, samen gelezen met de definities in artikel 1, 40° en 43° van hetzelfde Decreet, geen correcte omzetting uitmaakt van artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn in zoverre het bepaalt dat enkel *activiteiten waarvoor op grond van een wet, decreet of besluit, een vergunning, toestemming of machtiging vereist is*, die geen direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een gebied in de speciale beschermingszone in kwestie en die afzonderlijk of in combinatie met één of meerdere bestaande of voorgestelde activiteiten, plannen of programma's, een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone kunnen veroorzaken, dienen te worden onderworpen aan een passende beoordeling wat betreft de betekenisvolle effecten voor de speciale beschermingszone.

Hiermee is de Vlaamse wetgever niet alleen de hem door de richtlijn aangegeven beoordelingsmarge te buiten gegaan, maar heeft hij ook de duidelijke en nauwkeurige bepalingen van artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn miskend.

Dit betreft een fout in hoofde van het Vlaamse Gewest.

Om in overeenstemming te zijn met de bepalingen van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn dienen ook activiteiten, begrepen als projecten in de zin van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn, *waarvoor op grond van een wet, decreet of besluit, geen vergunning, toestemming of machtiging vereist is* én die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten significante gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden, te worden onderworpen aan de verplichting tot passende beoordeling.

Anders dan eisende partijen voorhouden, volgt uit het voorgaande echter niet zomaar dat, 'pesticidegebruik in en nabij Natura 2000-gebieden' in het algemeen verplicht zou dienen te worden onderworpen aan een passende beoordeling. Dit is enkel het geval indien pesticidegebruik kan worden beschouwd als een 'project in en nabij Natura 2000-gebieden' in de zin van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn, dat bovendien niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van Natura 2000-gebied en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied.

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waartoe pesticiden behoren, in en nabij Natura 2000-gebieden kan door de rechtbank in het kader van deze procedure niet zomaar *onder alle omstandigheden* worden aangeduid als een 'project' (of een plan) in de zin van artikel 6, lid 3

van de Habitatrichtlijn, laat staan als project dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten *significante gevolgen* kan hebben voor de Natura 2000-gebieden, en daarom verplicht zou dienen te worden onderworpen aan een passende beoordeling.

Gelet op het beginsel van de scheiding der machten, en het daaruit voortvloeiende verbod voor rechters om in de zaken die aan hun oordeel onderworpen zijn, uitspraak te doen bij wege van algemene en als regel geldende beschikking (artikel 6 van het Gerechtelijk Wetboek) komt het de rechtbank dus ook niet toe in het algemeen te bepalen dat 'pesticidegebruik in en nabij Natura 2000-gebieden' dient te worden beschouwd als een dergelijk project.

Zoals ook vermeld in de richtsnoeren van de Europese Commissie, heeft het Hof van Justitie geoordeeld dat artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn geen beletsel vormt voor verdergaande nationale beschermingsmaatregelen, die dus strenger zijn dan deze vereist op grond van de richtlijn. Het onder alle omstandigheden aan een passende beoordeling onderwerpen van 'pesticidegebruik in en nabij Natura 2000-gebieden' kan worden beschouwd als een dergelijke verdergaande beschermingsmaatregel. De beslissing om deze maatregel in te voeren komt echter niet toe aan deze rechtbank, maar wel aan het Vlaamse Gewest.

Op deze grond kan het Vlaamse Gewest bijgevolg niet worden bevolen om regelgeving uit te vaardigen opdat pesticidegebruik in en nabij Natura 2000-gebieden het voorwerp zou uitmaken van een passende beoordeling overeenkomstig artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn.

De aldus geformuleerde vordering van eisende partijen tot rechtsherstel naar aanleiding van het niet correct omzetten van artikel 6, derde lid van de Habitatrichtlijn, dient bijgevolg te worden afgewezen.

Het bovenstaande neemt niet weg dat de rechtbank *in een concreet geschil* zou kunnen oordelen dat een activiteit waarbij pesticiden worden gebruikt in of nabij Natura 2000-gebied kan worden aangemerkt als een project in de zin van artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn dat significante gevolgen kan hebben voor (welbepaalde) Natura 2000-gebieden.

Dit is hier echter niet aan de orde.

Daarnaast voeren eisende partijen aan dat het algemeen vrijstellen van het pesticidegebruik van de passende beoordeling – want volgens de Vlaamse regelgeving niet vergunningsplichtig en niet meldingsplichtig – in elk geval strijdig is met artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn, dat lidstaten verplicht passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert, zoals ook geïmplementeerd in artikel 36ter, §2 van het Natuurdecreet, en dat hiervoor evenzeer rechtsherstel dient te worden geboden door het Vlaamse Gewest te bevelen

om regelgeving uit te vaardigen opdat pesticidengebruik in en nabij Natura 2000-gebieden aan een passende beoordeling zou worden onderworpen.

Daar waar de werkingssfeer van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn beperkt is tot plannen of projecten, en artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn een ruimere draagwijdte heeft en ook alle lopende activiteiten, zoals landbouw, visserij of waterbeheer omvat, die mogelijk niet onder artikel 6, lid 3 vallen, beschikken de lidstaten echter wel over een ruime beoordelingsvrijheid voor de praktische tenuitvoerlegging van specifieke maatregelen die samenhangen met de verschillende gebieden van het Natura 2000-netwerk. De richtsnoeren vermelden dit ook: *“In ieder geval staat het de lidstaten vrij de passende manier te kiezen waarop zij de praktische maatregelen wensen uit te voeren, mits met de maatregelen de doelstellingen van de richtlijn bereikt worden”*.

De rechtbank wijst er bijgevolg op dat, ook al zou zij oordelen dat het feit dat de Vlaamse regelgeving – behoudens in één specifiek geval – pesticidengebruik niet onderwerpt aan een vergunning of machtiging waardoor het is uitgesloten van de passende beoordeling, in strijd is met de verplichting om passende maatregelen te nemen in de zin van artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn, zij het Vlaamse Gewest ook niet op grond daarvan zou kunnen bevelen *om regelgeving uit te vaardigen opdat pesticidengebruik in en nabij Natura 2000-gebieden het voorwerp zou uitmaken van een passende beoordeling*, zonder daarbij het Vlaamse Gewest zijn beleidsvrijheid te ontnemen. Er zijn immers meerdere mogelijkheden om passende maatregelen te nemen om habitats niet te doen verslechteren, en het komt de rechtbank niet toe het Vlaamse Gewest op te leggen om één daarvan in regelgeving om te zetten, indien – zoals hier – niet bewezen is dat dit de enige mogelijke beleidsoptie is om het doel van de richtlijn te realiseren.

De aldus geformuleerde vordering van eisende partijen tot rechtsherstel naar aanleiding van de aangevoerde schending van artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn, dient bijgevolg te worden afgewezen.

2. Het gebrek aan specifieke en omvattende verbods- en gebruiksbeperkingen in het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013 ten aanzien van pesticiden in enerzijds beschermde watergebieden en in en rondom Natura 2000-gebieden: een inbreuk op artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn, artikel 4, lid 1, 2° van het Decreet duurzaam pesticidengebruik van 8 februari 2013²⁴ en artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn?

Uitzondering voor land- en tuinbouwactiviteiten: incorrecte omzetting van de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn?

- Pesticidenrichtlijn

De Pesticidenrichtlijn stelt een kader vast voor de totstandbrenging van een duurzaam gebruik van pesticiden door vermindering van de risico's en de effecten van pesticidengebruik op de menselijke gezondheid en het milieu en door bevordering van het gebruik van geïntegreerde plaagbestrijding en alternatieve benaderingswijzen of technieken, zoals niet-chemische alternatieven voor pesticiden (artikel 1). Zij is van toepassing op pesticiden die gewasbeschermingsmiddelen zijn (artikel 2).

De maatregelen waarin deze richtlijn voorziet, vormen een aanvulling op en mogen geen afbreuk doen aan de maatregelen die zijn neergelegd in andere aanverwante communautaire wetgeving, zoals de Habitatrichtlijn (zie overweging 3 en artikel 2.2.).

De bepalingen van de richtlijn vormen voor de lidstaten geen beletsel om het voorzorgsbeginsel toe te passen bij het beperken of verbieden van het gebruik van pesticiden onder bepaalde omstandigheden of in bepaalde gebieden (artikel 2.3.).

Artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn bepaalt (onderlijning door de rechtbank):

“De lidstaten dragen er zorg voor dat, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen, het gebruik van pesticiden in bepaalde specifieke gebieden wordt geminimaliseerd of verboden. Er worden passende risicobeheersmaatregelen genomen en in eerste instantie worden het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico, zoals omschreven in Verordening (EG) nr. 1107/2009, en biologische bestrijdingsmiddelen overwogen. De bedoelde specifieke gebieden zijn:

a) gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen, zoals omschreven in artikel 3 van Verordening (EG) nr. 1107/2009, worden gebruikt, zoals parken, openbare tuinen, sport- en recreatieterreinen, schoolterreinen en speelplaatsen, en gebieden in de nabijheid van zorginstellingen;

---

²⁴ Decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest.

b) beschermde gebieden als omschreven in Richtlijn 2000/60/EG²⁵ en andere gebieden die ten behoeve van de uitvoering van de noodzakelijke natuurbehoudsmaatregelen zijn aangewezen overeenkomstig de bepalingen van Richtlijn 79/409/EEG²⁶ en Richtlijn 92/43/EEG²⁷;

c) recentelijk behandelde gebieden die door werknemers in de landbouw worden gebruikt of voor hen toegankelijk zijn.”

De “beschermde gebieden als omschreven in Richtlijn 2000/60/EG” (hierna: Kaderrichtlijn Water) zijn alle, binnen elk stroomgebiedsdistrict gelegen gebieden die door de lidstaten zijn aangewezen als bijzondere bescherming behoevend in het kader van specifieke communautaire wetgeving om hun oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van habitats en rechtstreeks van water afhankelijke soorten. De Kaderrichtlijn water heeft als doel om een kader te scheppen voor de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater en dit specifiek om de toestand van het oppervlaktewater en grondwater te beschermen, herstellen of verbeteren en achteruitgang te voorkomen.

Elke lidstaat moet een register aanleggen van de beschermde gebieden, dat volgens bijlage IV van de Kaderrichtlijn Water de volgende soorten moet omvatten:

- i) gebieden die overeenkomstig artikel 7 zijn aangewezen voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water;
- ii) gebieden die voor de bescherming van economisch significante in het water levende planten- en diersoorten zijn aangewezen;
- iii) waterlichamen die als recreatiewater zijn aangewezen, met inbegrip van de gebieden die als zwemwater overeenkomstig Richtlijn 76/160/EEG zijn aangewezen.
- iv) nutriëntengevoelige gebieden, met inbegrip van die welke overeenkomstig Richtlijn 91/676/EEG zijn aangewezen als kwetsbare zones en gebieden die overeenkomstig Richtlijn 91/271/EEG zijn aangewezen als kwetsbare gebieden, en
- v) gebieden die voor de bescherming van habitats of van soorten zijn aangewezen, wanneer het behoud of de verbetering van de watertoestand bij de bescherming een belangrijke factor vormt, met inbegrip van de relevante, in het kader van de Richtlijnen 92/43/EEG en 79/409/EEG van de Raad aangewezen Natura 2000-gebieden.

Volgens eisende partijen is het register van deze vijf soorten gebieden in Vlaanderen niet publiek beschikbaar, maar kan via geopunt.be (enkel) de volgende kaart van de eerste soort, met name de “beschermde gebieden ifv winning drinkwater uit oppervlakte- en grondwater”, worden geconsulteerd²⁸:

---

²⁵ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid.

²⁶ Vogelrichtlijn.

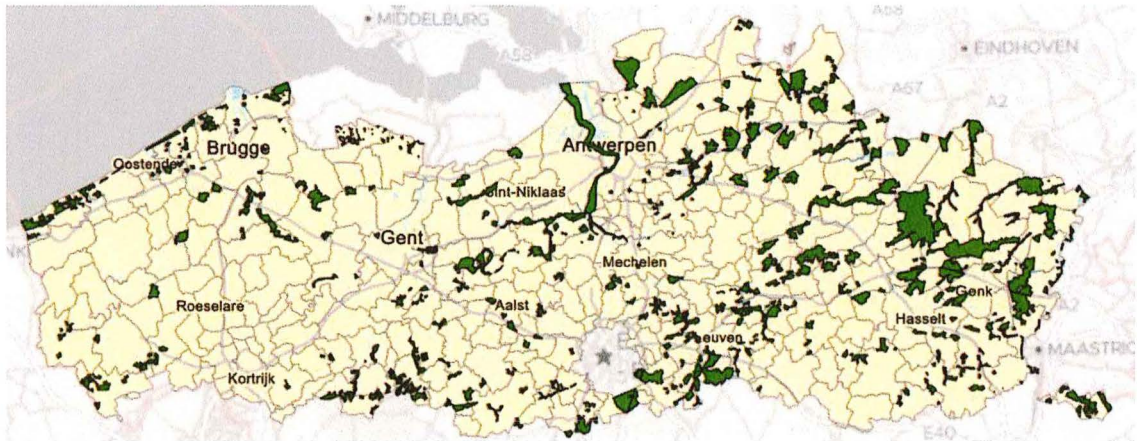
²⁷ Habitatrictlijn.

²⁸<https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/beschermde-gebieden-ifv-winning-drinkwater-uit-oppervlakte-en-grondwater-toestand-22-03-2022>.

De kaart van de in Vlaanderen gelegen “andere gebieden die ten behoeve van de uitvoering van de noodzakelijke natuurbeschermingsmaatregelen zijn aangewezen overeenkomstig de bepalingen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn” (samen de ‘Natura 2000-gebieden’) kan eveneens worden geconsulteerd via www.geopunt.be:

- Habitatrichtlijngebieden²⁹:

- Vogelrichtlijngebieden³⁰:

²⁹ <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/habitatrichtlijndeelgebieden>.

³⁰ <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/vogelrichtlijngebieden>.

“Dit decreet is enkel van toepassing op het gebruik van pesticiden in de open lucht:

1° in gebieden die door het brede publiek, door kwetsbare groepen of door particulieren worden gebruikt;

2° in de beschermde gebieden als bedoeld in artikel 1.7.6.1 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid gecoördineerd op 15 juni 2018, en andere gebieden die ten behoeve van de uitvoering van de noodzakelijke natuurbehoudsmaatregelen zijn aangewezen overeenkomstig de bepalingen van artikel 36bis van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu;

3° in gebieden die bescherming vergen voor het aquatisch milieu en het drinkwater.”

De gebieden vermeld in 1° en 2° zijn deze vermeld in artikel 12, a) en b) van de Pesticidenrichtlijn, dus enerzijds gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt en anderzijds de beschermde ‘watergebieden’ van de Kaderrichtlijn Water en Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden).

Het tweede lid van artikel 4 bepaalt (onderlijning door de rechtbank):

“Met behoud van de toepassing van dit decreet wordt:

1° het gebruik van pesticiden op en naast de oeverzone geregeld in het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid gecoördineerd op 15 juni 2018;

2° de bescherming van grondwater tegen de verontreiniging met pesticiden geregeld in het decreet van 24 januari 1984 houdende maatregelen inzake grondwaterbeheer en de uitvoeringsbesluiten ervan;

3° de bescherming van de natuur en het natuurlijk milieu tegen de verontreiniging met pesticiden geregeld in het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en de uitvoeringsbesluiten ervan;

4° de bescherming van de bossen en hun natuurlijk milieu tegen de verontreiniging met pesticiden geregeld in het Bosdecreet van 13 juni 1990 en de uitvoeringsbesluiten ervan.”

Artikel 5 bepaalt de doelstelling van het Decreet duurzaam pesticidengebruik:

“Dit decreet heeft tot doelstelling de menselijke gezondheid en het leefmilieu te beschermen tegen de risico's die met het gebruik van pesticiden kunnen samenhangen.

In het bijzonder worden daarbij maatregelen vastgesteld waarbij bestrijding zonder pesticideninzet bevorderd wordt en waarbij als prioriteitsvolgorde de volgende hiërarchie wordt gehanteerd :

1° het voorkomen van het gebruik van pesticiden;

2° het gebruik van alternatieve bestrijdingswijzen;

3° de inzet van chemische middelen op een wijze die het minst risico's voor mens en leefmilieu met zich brengt.”

Artikel 6 van het Decreet luidt (onderlijning door de rechtbank):

“Het gebruik van pesticiden kan worden gereguleerd door een verbod of gebruiksbepalingen op te leggen. Daarbij kan een onderscheid gemaakt worden naar type werkzame stof, terreinen in specifieke gebieden, activiteit of doelgroep. De Vlaamse Regering stelt hiervoor nadere regels vast.”

Artikel 8 van het Decreet bepaalt dat er een, om de vijf jaar te herzien, Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik wordt goedgekeurd dat tot doel heeft om de risico's en de effecten van het gebruik van pesticiden voor de menselijke gezondheid en het milieu te verminderen en om de ontwikkeling en de invoering van geïntegreerde bestrijding van organismen die het doelwit zijn van pesticiden en alternatieve benaderingswijzen of oplossingen te bevorderen ter beperking van de afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden.

Momenteel geldt het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik tot 2027, gepubliceerd in april 2025. Dit plan *“bundelt de Vlaamse acties, aangeleverd door het Departement Landbouw en Visserij en het beleidsdomein Omgeving, aangevuld met de gezamenlijke acties van de federale en gewestelijke overheden binnen België. Als dusdanig maakt het Vlaams Actieplan deel uit van het door de EU Richtlijn 2009/128/EG voorziene Nationale Actieplan NAPAN (artikel 4)”*.

De nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden en de opmaak van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik werden vastgesteld in het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013³².

Artikel 3 van het Besluit bepaalt op welke terreinen de nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden van toepassing zijn (onderlijning door de rechtbank):

“Met uitzondering van land- en tuinbouwactiviteiten zijn hoofdstuk 2, 3, 4 en 4/1 van dit besluit van toepassing op de volgende terreinen die beheerd worden in het kader van een openbare dienst of in het kader van een commerciële activiteit:

- 1° alle terreinen, inclusief de bermen, op minder dan zes meter van het talud van het oppervlaktewater;*
- 2° alle bermen langs wegen en spoorwegen;*
- 3° alle wegranden, trottoirs en andere verharde terreinen die deel uitmaken van de openbare weg of die erbij horen, zoals parkeerterreinen en pleinen;*
- 4° alle verharde terreinen die 200 m² of groter zijn;*
- 5° alle terreinen die toegankelijk zijn voor het brede publiek of voor kwetsbare groepen, zoals:*

³² Besluit van de Vlaamse Regering houdende nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest voor niet-land- en tuinbouwactiviteiten en de opmaak van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik, BS 18 april 2013.

- a) parken, plantsoenen, tuinen, pleinen en begraafplaatsen;
  - b) sportdomeinen, recreatiedomeinen, dieren- en pretparken;
  - c) terreinen bij kinderopvang, scholen en instellingen voor kleuter-, basisonderwijs en secundair onderwijs, deeltijds kunstonderwijs en centra voor leerlingenbegeleiding;
  - d) speelplaatsen, speelterreinen, sportterreinen, schoolterreinen en terreinen van zorgverstrekkende instellingen die niet vervat zijn onder c);
- 6° alle andere terreinen dan de terreinen vermeld in punt 1° tot en met 5°, die gebruikt worden voor een openbare dienst of die horen bij een gebouw dat gebruikt wordt voor een openbare dienst.”

Artikel 4 van het Besluit bepaalt op welke van de voormelde terreinen een verbod op het gebruik van pesticiden geldt, dan wel een minimumgebruik van pesticiden. Sinds 1 januari 2015 geldt aldus:

“1° een verbod op het gebruik van pesticiden:

- a) *op alle terreinen vermeld in artikel 3, eerste lid, 1°, 2°, 3° en 5°, c);*
- b) *op alle terreinen vermeld in artikel 3, eerste lid, die gebruikt worden voor een openbare dienst of die horen bij een gebouw dat gebruikt wordt voor een openbare dienst;*

2° een minimumgebruik van pesticiden op alle terreinen vermeld in artikel 3, eerste lid, 4°, 5° a), b) en d) voor zover het geen terreinen betreft die gebruikt worden voor een openbare dienst of die horen bij een gebouw dat gebruikt wordt voor een openbare dienst.

Onder minimumgebruik wordt verstaan het verminderen van het pesticidengebruik door:

1° pesticiden alleen pleksgewijs te gebruiken op de locaties die nog niet pesticidenvrij te beheren zijn. Bij een pleksgewijs gebruik wordt uitsluitend de te bestrijden soort behandeld met pesticiden en niet de omliggende ruimte;

2° alleen de pesticiden te gebruiken die erkend zijn als gewasbeschermingsmiddelen door de federale overheid of die als biociden toegelaten zijn door de federale overheid. In beide gevallen worden de toepassingsvoorschriften strikt gerespecteerd;

3° de aanleg en heraanleg van de terreinen, vermeld in artikel 3, eerste lid, te onderwerpen aan een pesticidentoets. Onder pesticidentoets wordt verstaan het toetsen van de ontwerpplannen voor de aanleg of heraanleg van groenzones of verhardingen met het oog op onkruidpreventie en een efficiëntere bestrijding met niet-chemische bestrijdingsmethoden na de aanleg of heraanleg.”

Daarnaast werd het Pesticidenbesluit ook gedeeltelijk omgezet met het Besluit IPM van 5 december 2014³³.

Artikel 5 van het Besluit IPM bepaalt (onderlijning door de rechtbank):

---

³³ Besluit van de Vlaamse Regering van 5 december 2014 houdende de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming door professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen, BS 13 januari 2015.

“Alle professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen moeten de algemene beginselen van geïntegreerde gewasbescherming, vermeld in de bijlage die bij dit besluit is gevoegd, toepassen.

De bevoegde entiteit stelt voor de professionele gebruiker gewas- of sectorspecifieke richtsnoeren op die gebaseerd zijn op de algemene beginselen, vermeld in het eerste lid. Een professionele gebruiker die die richtsnoeren volgt, voldoet aan de algemene beginselen.”

De definitie van professionele gebruiker in artikel 2, 4° van het Besluit IPM verwijst naar de activiteiten bedoeld in artikel 3, § 1, van het decreet van 28 juni 2013 betreffende het landbouw- en visserijbeleid gewasbeschermingsmiddelen, onder meer landbouw en tuinbouw.

De artikelen 6 en 7 van het Besluit IPM bepalen dat elke professionele gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen zich moet registreren bij een erkend controleorgaan, dat door de minister wordt erkend en dat de toepassing van de algemene beginselen van geïntegreerde gewasbescherming door de professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen controleert.

Volgens de bijlage van het Besluit IPM zijn de Algemene beginselen van geïntegreerde gewasbescherming als vermeld in artikel 5, eerste lid van het Besluit IPM (onderlijning door de rechtbank):

“1. De voorkoming of vernietiging van schadelijke organismen moet worden bewerkstelligd door een of meer van de volgende maatregelen:

- a) gewasrotatie;*
- b) gebruik van adequate teeltechnieken, bijvoorbeeld vals-zaaibedtechniek, zaaitijd en -dichtheid, onderzaaien, conserverende bodembewerking, snoeien en direct inzaaien;*
- c) gebruik, waar passend, van resistente of tolerante cultivars en standaard- of gecertificeerd zaai- en plantgoed;*
- d) gebruik van evenwichtige bemesting, kalkbemesting en irrigatie- of drainagepraktijken;*
- e) voorkomen van de verspreiding van schadelijke organismen met hygiënemaatregelen, bijvoorbeeld door een regelmatige reiniging van machines en apparatuur;*
- f) bescherming en bevordering van belangrijke nuttige organismen, bijvoorbeeld door adequate beheersmaatregelen of het gebruik van ecologische infrastructuur in en buiten de productiegebieden.*

2. Schadelijke organismen moeten worden gemonitord met passende methoden en instrumenten, als die beschikbaar zijn. Tot die instrumenten behoren, waar mogelijk, veldobservaties en wetenschappelijk verantwoorde waarschuwingdiensten, voorspellings- en vroegdiagnosesystemen, alsook het ter harte nemen van advies van gekwalificeerde beroepsadviseurs.

3. Op grond van de resultaten van de monitoring moet de professionele gebruiker besluiten of en wanneer hij beheersmaatregelen treft. Strenge en wetenschappelijk verantwoorde

drempelwaarden zijn essentiële componenten bij de besluitvorming. Waar mogelijk moet vóór de behandeling van schadelijke organismen rekening worden gehouden met drempelwaarden die zijn vastgesteld voor de regio, voor specifieke gebieden, voor gewassen of voor bijzondere klimatologische omstandigheden .

4. Duurzame biologische, fysische, en andere niet-chemische methoden verdienen de voorkeur boven chemische methoden als de schadelijke organismen daarmee op bevredigende wijze worden bestreden. Onder niet-chemische methoden wordt verstaan: methoden die een alternatief vormen voor chemische gewasbeschermingsmiddelen voor gewasbescherming en die berusten op landbouwtechnieken als vermeld in punt 1, of op fysische, mechanische of biologische bestrijdingsmethoden.

5. De gebruikte gewasbeschermingsmiddelen moeten zo doelgericht mogelijk zijn en zo min mogelijk neveneffecten hebben voor de menselijke gezondheid, niet-doelwitorganismen en het milieu.

6. De professionele gebruiker moet het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en andere vormen van ingrijpen beperken tot een noodzakelijk niveau, bijvoorbeeld door kleinere doses, een lagere toepassingsfrequentie of gedeeltelijke toepassingen, op grond van de overweging dat het risico voor de gewassen aanvaardbaar is en de gewasbeschermingsmiddelen de kans op resistentie van de populaties schadelijke organismen niet verhogen.

7. Als het risico op resistentie tegen een beheersmaatregel bekend is en als het niveau van schadelijke organismen dusdanig is dat verschillende toepassingen van gewasbeschermingsmiddelen op de gewassen noodzakelijk zijn, moeten de beschikbare strategieën ter voorkoming van resistentie worden uitgevoerd om de werking van de producten te behouden. Dat kan het gebruik van diverse gewasbeschermingsmiddelen met verschillende werking inhouden.

8. Op basis van de registers over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en van de monitoring van schadelijke organismen moet de professionele gebruiker zich een oordeel vormen over het succes van de toegepaste beheersmaatregelen. De registers moeten ter beschikking zijn van de bevoegde diensten.

Ten slotte werd de Pesticidenrichtlijn in het Vlaamse Gewest gedeeltelijk omgezet met andere regelgeving, die verder zal worden besproken.

- Kritiek van eisende partijen op de omzetting en beoordeling door de rechtbank

Volgens eisende partijen zijn er twee problemen met de omzetting van de Pesticidenrichtlijn in Vlaamse regelgeving.

Ten eerste voeren eisende partijen aan dat, doordat de artikelen 3 en 4 van het Besluit duurzaam pesticidengebruik inzake de verbods- en gebruiksbepalingen over pesticidengebruik geen melding maken van beschermd (water)gebieden of Natura 2000-gebieden, er op dit punt een *gebrek aan omzetting* is van de Pesticidenrichtlijn, en dat deze gebrekkige omzetting een

kennelijke fout is in de zin van artikel 1382-83 oud Burgerlijk Wetboek (nu artikel 6.5. en 6.6. Burgerlijk Wetboek).

Ten tweede voeren eisende partijen aan dat enerzijds de uitsluiting van land- en tuinbouwactiviteiten in artikel 3, lid 1 van het Besluit duurzaam pesticidengebruik een *onjuiste omzetting* uitmaken van de Pesticidenrichtlijn, en dat anderzijds de uitsluiting van land- en tuinbouwactiviteiten buiten toepassing moet worden gelaten op grond van artikel 159 van de Grondwet, en dient te worden geschrapt. Daarbij wijzen eisende partijen erop dat grote oppervlakten aan landbouwgebied in België liggen in de Natura-2000 gebieden (70.117 hectare of 42%) en in de beschermde gebieden (84.738 hectare of 55%).

Bij wijze van rechtsherstel vorderen zij het Vlaamse Gewest te bevelen:

- regelgeving op te nemen in het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013³⁴ met betrekking tot verbods- of gebruiksbepalingen van pesticiden in beschermde gebieden zoals bepaald in het register vermeld in artikel 1.7.6.3 Waterwetboek en Natura 2000-gebieden, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen;
- de uitzondering voor land- en tuinbouwactiviteiten te schrappen in de titel en in artikel 3, lid 1 van het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013.

Artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn verplicht, zoals gezegd, de lidstaten om ervoor te zorgen dat, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen, het gebruik van pesticiden wordt geminimaliseerd of verboden in bepaalde specifieke gebieden, zoals de gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt en de beschermde watergebieden van de Kaderrichtlijn Water en Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, en dit ongeacht de activiteit die in de betrokken gebieden wordt uitgeoefend.

Het Vlaamse Gewest werpt op dat het regelgevende kader inzake verbods- of gebruiksbepalingen van pesticiden niet alleen bestaat uit het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013, maar ook uit andere, specifieke regelgeving, en dat het geheel van deze regelgeving wel degelijk een correcte omzetting van artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn uitmaakt, voor alle geïdentificeerde specifieke gebieden.

Ook werpt het Vlaamse Gewest op dat het een bewuste en legitieme keuze was om de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming door professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouwsector niet met het Decreet duurzaam

---

³⁴ Besluit van de Vlaamse Regering van 15 maart 2013 houdende nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest voor niet-land- en tuinbouwactiviteiten en de opmaak van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik.

pesticidegebruik om te zetten, maar wel met het afzonderlijke IPM-Besluit, aangezien de materie valt onder de regionale bevoegdheid 'landbouw' en niet onder de regionale bevoegdheid 'leefmilieu', en dat dit besluit wel degelijk gebruiksbeperkingen bepaalt, zoals vereist door artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn ("*geminimaliseerd of verboden*").

Naar het oordeel van de rechtbank gaat de keuze van het Vlaamse Gewest – dat vrij is om de vorm en de middelen te kiezen die nodig zijn om het door de Pesticidenrichtlijn vooropgestelde resultaat te bereiken – om verbods- of gebruiksbeperkingen van pesticiden zoals bedoeld in artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn niet in één wetgevend instrument op te nemen, alsook om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers in de land- en tuinsector in een afzonderlijk besluit te regelen, op zich niet in tegen de doelstellingen van de Pesticidenrichtlijn.

De enige relevante vraag is of het Vlaamse Gewest met het geheel van de uitgevaardigde of aangepaste regelgeving tegemoet is gekomen aan de verplichting om alle maatregelen te treffen die nodig zijn om het door de richtlijn(en) voorgeschreven resultaat te bereiken, met name het gebruik van pesticiden minimaliseren of verbieden in bepaalde specifieke gebieden (hier meer bepaald de watergebieden en Natura 2000-gebieden) met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen.

Wat betreft de kritiek van eisende partijen dat de artikelen 3 en 4 van het Besluit duurzaam pesticidegebruik inzake de verbods- en gebruiksbeperkingen over pesticidegebruik geen melding maken van beschermde (water)gebieden of Natura 2000-gebieden, voert het Vlaamse Gewest ten eerste, wat het **oppervlaktewater** betreft, aan dat er op grond van het Besluit duurzaam pesticidegebruik zelf, vanaf 1 januari 2015, voor alle oppervlaktewaterlichamen, een verbod geldt op het gebruik van pesticiden op minder dan zes meter van het talud van het oppervlaktewater als het gaat om een terrein dat beheerd wordt in het kader van een openbare dienst of in het kader van een commerciële activiteit, met uitzondering van land- en tuinbouwactiviteiten.

Voor terreinen die niet beheerd worden in het kader van een openbare dienst of in het kader van een commerciële activiteit, wijst het Vlaamse Gewest op het verbod op pesticidegebruik vervat in artikel 1.3.2.2., §1, eerste lid, 2° en tweede lid van het Waterwetboek met betrekking tot oeverzones en percelen gelegen in gebiedstype 2 of gebiedstype 3³⁵:

*"§1. Indien de oeverzone enkel de taluds omvat gelden ten minste de volgende bepalingen:
(...)*

---

³⁵ Vlaanderen is ingedeeld in gebiedstypes voor wat betreft de waterkwaliteit; voor gebiedstype 2 en 3 zijn de waterkwaliteitsdoelstellingen nog niet bereikt.

2° het gebruik van pesticiden als vermeld in artikel 3, van het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, is verboden in de oeverzone en binnen een meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. (...)

Op percelen gelegen in gebiedstype 2 of gebiedstype 3 en waarop als hoofdteelt een nitraatgevoelige teelt wordt verbouwd, en die gelegen zijn langs oppervlaktewaterlichamen die zijn opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas, gelden vanaf 1 januari 2025 de volgende bijkomende bepalingen:

1° het gebruik van pesticiden is als vermeld in artikel 3 van het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, verboden in de oeverzone en binnen 5 meter landinwaarts vanaf de bovenste rand van het talud van het oppervlaktewaterlichaam. Van dat verbod kan worden afgeweken in de gevallen, vermeld in artikel 7, eerste lid, 1°, van het voormelde decreet, en volgens de procedures, vastgesteld ter uitvoering van dat decreet; (...)”.

Vanaf 1 januari 2026 is het gebruik van pesticiden als vermeld in artikel 3 van het decreet van 8 februari 2013 houdende duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest, eveneens verboden in de beschermingsstrook³⁶ (artikel 1.3.2.2., §1, eerste lid, derde lid van het Waterwetboek).

Het Vlaamse Gewest benadrukt dat deze bepalingen van toepassing zijn op alle oppervlaktewaterlichamen gevisieerd in artikel 4, lid 1, 2° van het Decreet duurzaam pesticidengebruik en artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn, en dat ook het Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik dat op 6 december 2024 werd goedgekeurd diverse maatregelen bevat die nog uitgewerkt zullen worden om het aquatisch milieu en het drinkwater te beschermen, zoals het voorkomen van gebruik van verboden pesticiden, een strengere handhaving dienaangaande en het opleggen van bufferzones.

Het Vlaamse Gewest verwijst voorts nog naar wetgeving die in de maak is naar aanleiding van het Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik, zoals het op 21 februari 2025 door de Vlaamse regering goedgekeurde voorontwerp van besluit over de bescherming van actieve winningszones van oppervlaktewater voor de productie van water bestemd voor menselijke consumptie tegen verontreiniging met pesticiden, dat de mogelijkheden uitbreidt voor een robuuster gebiedsgericht beschermingsregime van de ruwwaterbronnen en het

---

³⁶ De beschermingsstrook is een strook die onderdeel is van of gelegen is langs een perceel landbouwgrond en dat vanaf de bovenste rand van het talud van een waterloop opgenomen in de Vlaamse Hydrografische Atlas: 1° minimaal 3 meter is; 2° in afwijking van punt 1° is de beschermingsstrook minimaal 5 meter voor percelen: a) hetzij gelegen in de gebieden, vermeld in artikel 10, §1, 7°, c), van het Pachtdecreet van 13 oktober 2023; b) hetzij gelegen in gebiedstype 2 of gebiedstype 3 en waarop als hoofdteelt een nitraatgevoelige teelt wordt verbouwd.

oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor de productie van water bestemd voor menselijke consumptie, waaronder het opleggen van gebruiksvoorschriften of -beperkingen voor hetzij pesticiden of bepaalde pesticiden.

Naar het oordeel van de rechtbank blijkt aldus niet dat er, in strijd met artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn, geen beperkingen van of verboden op het gebruik van pesticiden zouden gelden voor de in dat artikel geïdende oppervlaktewaterlichamen. Eisende partijen voeren weliswaar aan dat het regelgevend kader niet blijkt te volstaan, aangezien op vandaag slechts 1 van de 195 waterlichamen in een goede staat van instandhouding verkeert en oppervlaktewateren waaruit drinkwater geput wordt, vervuild blijken te zijn met pesticiden, maar dit is een andere kwestie dan de vraag of er al dan niet regelgeving inzake verbods- en gebruiksbeperkingen van pesticiden in beschermde gebieden ontbreekt.

Ten tweede werpt het Vlaamse Gewest op dat in het Besluit duurzaam pesticidengebruik geen bepalingen werden opgenomen voor de bescherming van het **grondwater** en de **Natura 2000-gebieden**, omdat er bij de omzetting van de Pesticidenrichtlijn uitdrukkelijk voor werd gekozen om het minimaliseren of verbieden van het gebruik van pesticiden in deze gebieden, te regelen via de reeds bestaande (specifieke) regelgeving die op die gebieden van toepassing is (zie artikel 4, lid 2 van het Decreet duurzaam pesticidengebruik, zoals hiervoor al geciteerd).

Voor de bescherming van het **grondwater** gaat het om het Grondwaterdecreet en twee uitvoeringsbesluiten van 27 maart 1985³⁷. Het besluit houdende reglementering van de handelingen binnen de watergebieden en de beschermingszones bepaalt inderdaad dat het voorziet in de gedeeltelijke omzetting van de Pesticidenrichtlijn (artikel 1) en bevat een principieel verbod op het direct en indirect lozen, deponeren, opslaan op of in de bodem, uitstrooien en het vervoeren van pesticiden in de beschermingszones type II en III (artikel 5).

Bijgevolg blijkt evenmin dat er, in strijd met artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn, geen beperkingen van of verboden op het gebruik van pesticiden zouden gelden voor het grondwater.

Eisende partijen voeren nog aan dat de 'waterwingebieden' en de 'beschermingszones' bedoeld in het Grondwaterdecreet niet gelijk te stellen zijn met de beschermde gebieden zoals opgenomen in artikel 1.7.6.1 Waterwetboek³⁸: de beschermde gebieden beslaan een

---

³⁷ Het Besluit van de Vlaamse regering van 27 maart 1985 houdende nadere regelen voor de afbakening van waterwingebieden en beschermingszones en het Besluit van de Vlaamse Regering van 27 maart 1985 houdende reglementering van de handelingen binnen de watergebieden en de beschermingszones.

³⁸ "Artikel 1.7.6.1.: "De Vlaamse Regering maakt voor elk stroomgebiedsdistrict een register op van alle daarin gelegen beschermde gebieden. Het register bevat ten minste de volgende in het kader van de communautaire wetgeving aangeduide beschermde gebieden:

1° oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen binnen elk stroomgebiedsdistrict die dagelijks gemiddeld meer dan 10 m³ per dag leveren of meer dan 50 personen bedienen, aangewezen voor de onttrekking van water bestemd voor menselijke consumptie en de voor dat toekomstig gebruik bestemde oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met inbegrip van de beschermingszones voor die oppervlaktewaterlichamen en

oppervlakte van 152.786 hectare, terwijl de waterwingebieden en beschermingszones slechts 30.483 hectare van die beschermde gebieden omvatten. Waterwingebieden en beschermingszones hebben betrekking op waterwinning uit grondwater terwijl in de beschermde zones ook water gewonnen wordt uit oppervlaktewater, aldus eisende partijen. Aangezien deze specifieke regelgeving dus niet alle door de richtlijn geïmplementeerde beschermde watergebieden betreft, is er volgens hen sprake van een incorrecte omzetting.

Hiervoor werd echter al uiteengezet dat er ook voor het oppervlaktewater beperkingen dan wel verboden gelden inzake het gebruik van pesticiden, zoals vereist door artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn.

Voor de **Natura 2000-gebieden** verwijst het Vlaamse Gewest eveneens naar specifieke regelgeving, met name:

- de algemene zorgplicht vervat in artikel 14, §1 van het Natuurdecreet dat bepaalt dat iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die manueel, met mechanische middelen of pesticiden en met vaste of mobiele geluidsbronnen ingrijpt op of in de onmiddellijke omgeving van natuurlijke en deels natuurlijke habitats of ecosystemen, op waterrijke gebieden, op natuurlijke en halfnatuurlijke vegetaties, op wilde inheemse fauna of flora of trekkende wilde diersoorten of hun respectieve habitats of leefgebieden, of op kleine landschapselementen, en die weet of redelijkerwijze kan vermoeden dat deze habitats, ecosystemen, waterrijke gebieden, vegetaties, fauna, flora of kleine landschapselementen daardoor kunnen worden vernietigd of ernstig geschaad, verplicht is om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijze van hem kunnen worden gevegd om de vernietiging of de schade te voorkomen, te beperken of indien dit niet mogelijk is, te herstellen.
- de vergunningsplicht van artikel 13, §4 van het Natuurdecreet voor het gebruik van pesticiden met het oog op het vernietigen, beschadigen of doen afsterven van vegetatie in bepaalde gebieden, waaronder de Natura 2000-gebieden, doch volgens artikel 8, §1, 2° van het Natuurbesluit *niet van toepassing op het met mechanische of chemische middelen vernietigen, beschadigen of doen afsterven van een vegetatie die plaatsvinden met betrekking tot percelen met cultuurgewassen.*

---

grondwaterlichamen;

2° gebieden voor de bescherming van economisch betekenisvolle in het water levende planten- en diersoorten;

3° oppervlaktewaterlichamen met als bestemming recreatiewater of zwemwater;

4° de kwetsbare zones water in uitvoering van de richtlijn 91/271 van 21 mei 1991 inzake de behandeling van stedelijk afvalwater, de kwetsbare zones in uitvoering van richtlijn 91/676/EEG van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen en de gebieden, vermeld in artikel 41bis en 41ter van het Mestdecreet van 22 december 2006;

5° de definitief vastgestelde speciale beschermingszones in uitvoering van artikel 36bis van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu en de waterrijke gebieden van internationale betekenis bedoeld in artikel 2, 21°, van hetzelfde decreet."

- artikel 10 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 15 mei 2009 met betrekking tot soortenbescherming en soortenbeheer (hierna: Soortenbesluit) dat het *opzettelijk* doden of opzettelijk en betekenisvol verstoren van beschermde diersoorten en het *opzettelijk* vernielen van beschermde plantensoorten of andere soorten organismen verbiedt.
- het principiële verbod in artikel 25, §3 van het Natuurdecreet om in de ‘GEN’ (*Grote Eenheid Natuur*) en de ‘GENO’ (*Grote Eenheid Natuur in Ontwikkeling*), samen ‘VEN’ (Vlaams Ecologisch Netwerk) pesticiden te gebruiken *op percelen waar de bemesting conform artikel 41bis en 41ter van het Mestdecreet beperkt is tot rechtstreekse uitscheiding bij begrazing, tot twee grootvee-eenheden per hectare op jaarbasis, in voorkomend geval vermeerderd met een supplementaire bemesting van maximaal 100 kg stikstof uit kunstmest per hectare per jaar. Daarnaast kan de Vlaamse Regering, voor bepaalde gevallen van percelen die niet onder dit verbod vallen, de modaliteiten of de middelen voor het gebruik van pesticiden nader specificeren, zonder dat ze echter tot een volledig verbod kan overgaan.*
- het principiële verbod in artikel 35, §2, 9° van het Natuurdecreet om *binnen de natuurresevaten* pesticiden te gebruiken.
- het principiële verbod in artikel 20 van het Bosdecreet om *in de openbare bossen* pesticiden te gebruiken.

Hieruit blijkt dus dat (slechts) voor bepaalde gebieden (natuurresevaten, openbare bossen, welbepaalde percelen in VEN-gebieden) behorende tot Natura 2000-gebieden en desgevallend enkel voor bepaalde handelingen in die gebieden (cfr. de vergunningsplicht voor vernietigen, beschadigen of doen afsterven van vegetatie in VEN buiten percelen met cultuurgewassen) en desgevallend onrechtstreeks (cfr. het Soortenbesluit) het gebruik van pesticiden wordt geminimaliseerd of verboden. Eisende partijen voeren ook terecht aan dat de algemene zorgplicht vervat in artikel 14, §1 van het Natuurdecreet, ook al vormt deze een rechtsgrond voor sancties of herstelmaatregelen, bezwaarlijk kan worden beschouwd als een verbod of beperking in de zin van artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn.

Deze fragmentarische regelgeving in Natura 2000-gebieden, op grond waarvan het gebruik van pesticiden niet in de volledige Natura 2000-gebieden, maar slechts in bepaalde (onder)delen ervan wordt beperkt of verboden, is naar het oordeel van de rechtbank in strijd met de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn om voor het geheel van de Natura 2000-gebieden pesticidengebruik te beperken of verbieden, wat het doel van de Pesticidenrichtlijn aldus dreigt te ondergraven. In die mate is er dan ook sprake van een onvolledige omzetting van de richtlijn.

Daarnaast voeren eisende partijen terecht aan dat er op grond van het voormelde artikel 8, §1, 2° van het Natuurbesluit geen vergunningsplicht geldt voor akkerbouw met cultuurgewassen.

Er gelden voor (dergelijke) landbouwactiviteiten (en tuinbouwactiviteiten) echter wel risicobeheersmaatregelen voor het gebruik van pesticiden en dit op grond van het Besluit IPM, ook als deze in Natura 2000-gebieden plaatsvinden.

Zoals gezegd, gaat de keuze van het Vlaamse Gewest om de Pesticidenrichtlijn met betrekking tot professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen, zoals in de land- en tuinbouwsector, niet met het Decreet duurzaam pesticidengebruik, maar wel met een afzonderlijk besluit om te zetten, op zich niet in tegen de doelstellingen van de Pesticidenrichtlijn, al rijst hier de vraag of één en ander wel voldoet aan het doel van de richtlijn. Het Besluit IPM bevat immers enkel regels voor de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming, zoals voorgeschreven door artikel 14 van de Pesticidenrichtlijn, die weliswaar ook bepaalde gebruiksbepalingen inhouden, maar die gelden voor landbouwactiviteiten zonder onderscheid waar deze precies worden verricht, dus *ongeacht of zij in (kwetsbare) Natura 2000-gebieden dan wel daarbuiten plaatsvinden*.

In overweging 16 van de Pesticidenrichtlijn wijst de Europese regelgever er nochtans op dat het *“gebruik van pesticiden (...) bijzonder gevaarlijk (kan) zijn in zeer kwetsbare gebieden zoals Natura 2000-gebieden”* en dat daarom *“het gebruik van pesticiden tot een minimum (dient) te worden beperkt of te worden verboden”* en dat *“wanneer er gebruik wordt gemaakt van pesticiden, (...) passende risicobeheersmaatregelen (moeten) worden genomen en (...) in eerste instantie pesticiden met een laag risico alsmede biologische bestrijdingsmaatregelen (moeten) worden overwogen”*.

Hieruit blijkt duidelijk dat de doelstelling van de richtlijn om het gebruik van pesticiden tot een minimum te beperken of te verbieden op zich losstaat van en voorafgaat aan de verplichting om, wanneer toch pesticiden worden gebruikt, passende risicobeheersmaatregelen te nemen. Hiervoor werd ook al aangegeven dat de door het Vlaamse Gewest aangehaalde specifieke regelgeving, voor zover zij al van toepassing is op land- en tuinbouw, niet de volledige Natura 2000-gebieden dekt.

De rechtbank besluit aldus dat de Vlaamse regelgeving geen afdoende omzetting uitmaakt van de Pesticidenrichtlijn voor wat betreft de Natura 2000-gebieden. Dit betreft een fout in hoofde van het Vlaamse Gewest.

Daarbij merkt de rechtbank nog op dat het federaal loyauteitsbeginsel vervat in artikel 143, §1 van de Grondwet, niet in het gedrang komt door de vordering van eisende partijen, zoals de vrijwillig tussenkomende partijen opwerpen. De federale bevoegdheid inzake de vaststelling van

productnormen (met inbegrip van gebruiksvoorschriften van gewasbeschermingsmiddelen) situeert zich immers op een ander, voorafgaand niveau, met name de toelating om een product op de markt te brengen, terwijl het gebruik van toegelaten gewasbeschermingsmiddelen op zich in *bepaalde* gebieden of voor *bepaalde* activiteiten vervolgens vanzelfsprekend kan worden beperkt of verboden op gewestelijk niveau om het leefmilieu te beschermen, zeker wanneer dat noodzakelijk of wenselijk wordt geacht om te voldoen aan de doelstellingen vervat in Europese richtlijnen. In dat geval heeft het Vlaamse Gewest zelfs de plicht om beperkingen of desgevallend een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in te voeren.

De rechtbank kan ook hier echter niet de concrete vorderingen van eisende partijen honoreren zonder het Vlaamse Gewest zijn beleidsvrijheid te ontnemen.

Zo kan inderdaad niet worden ingegaan op de vordering van eisende partijen om het Vlaamse Gewest bij wijze van rechtsherstel “te bevelen regelgeving op te nemen in het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013 met betrekking tot verbods- of gebruiksbeperkingen van pesticiden in Natura 2000-gebieden” en/of om “de uitzondering voor land- en tuinbouwactiviteiten te schrappen in de titel en in artikel 3, lid 1 van het Besluit duurzaam pesticidengebruik van 15 maart 2013”, aangezien het aan het Vlaamse Gewest toekomt om te bepalen welke specifieke maatregelen het zal nemen om ervoor te zorgen dat, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen, het gebruik van pesticiden in alle Natura 2000-gebieden in Vlaanderen wordt geminimaliseerd of verboden, en dit ook (voldoende stringent) ten aanzien van land- en tuinbouwactiviteiten in die gebieden.

- *Schending van verslechteringsverbod door ontbreken van verbod op gebruik van pesticiden in en nabij Natura 2000- gebieden*

Wat de (landbouwactiviteiten in en nabij) **Natura 2000-gebieden** betreft voeren eisende partijen onder het tweede middel ten slotte nog aan dat het ontbreken van een verbod op het gebruik van pesticiden in en nabij Natura 2000- gebieden een inbreuk uitmaakt op artikel 36ter, §2 Natuurdecreet en artikel 6, lid 2 Habitatrichtlijn.

Eisende partijen wijzen erop dat in Vlaanderen 42% van Natura 2000-gebieden en 55% van beschermde watergebieden wordt gebruikt voor landbouw³⁹ en dat uit de beoordelingsfiches opgemaakt door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voor de 195 Vlaamse oppervlaktewaterlichamen die afgebakend werden voor de Kaderrichtlijn Water en die integraal of grotendeels in het Natura 2000-gebied liggen, zoals bijvoorbeeld de oppervlaktewaterlichamen Zeeschelde 1 en 2, Dijle 1 en 2, Demer 6, Zwalm, Handezamevaart, blijkt dat er overschrijdingen van pesticiden zijn in Natura 2000-gebieden.

---

³⁹ <https://www.vlaanderen.be/datavindplaats/catalogus/landbouwgebruikspercelen-lv-2021>.

Dat deze gebieden aldus vervuild zijn met pesticiden, is volgens eisende partijen het gevolg van ontoereikende Vlaamse regelgeving en vormt volgens eisende partijen een inbreuk op het verslechtingsverbod in artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn en artikel 36ter, §2 van het Natuurdecreet.

Het loutere feit dat er (schadelijke) pesticiden aanwezig zijn in (specifieke) Natura 2000-gebieden, betekent echter nog niet dat het Vlaamse Gewest het verslechtingsverbod zou hebben geschonden.

Het Hof van Justitie herhaalde in zijn arrest van 14 november 2024 dat artikel 6, tweede lid van de Habitatrichtlijn een algemene verplichting oplegt aan de lidstaten om passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de habitats in de speciale beschermingszones niet verslechteren en dat er geen storende factoren van betekenis optreden voor de soorten waarvoor die zones zijn aangewezen⁴⁰. Het herhaalde ook dat, voor de vaststelling van een niet-nakoming van artikel 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn, het niet aan de Commissie staat om een oorzakelijk verband vast te stellen tussen het handelen of nalaten van de betrokken lidstaat en een verslechtering of significante verstoring van de betrokken habitats of soorten, maar dat het volstaat dat deze aantoont dat het waarschijnlijk is of dat het risico bestaat dat door dit handelen of nalaten een verslechtering of significante verstoring van deze habitats of soorten optreedt. Daarbij dient, nog volgens het Hof, voldoende bewijs te worden aangevoerd van een met de bepalingen van een richtlijn strijdige, herhaalde en bestendige praktijk van de autoriteiten van een lidstaat, waarna het aan deze lidstaat staat om de aldus overgelegde gegevens en de daaruit voortvloeiende gevolgen inhoudelijk en gedetailleerd te bestrijden. De Commissie is verplicht het voormelde bewijs van de verweten niet-nakoming te leveren op basis van concrete elementen waaruit schending van de door haar aangevoerde specifieke bepalingen blijkt, en kan zich niet louter op vermoedens of oppervlakkig causale verbanden baseren. Het Hof van Justitie herinnert er ook aan dat een niet-nakoming erin kan bestaan dat het door een richtlijn beoogde resultaat niet is bereikt en dat artikel 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn weliswaar een algemene verplichting oplegt om passende beschermende maatregelen te treffen ter voorkoming van met name verslechtering van de toestand van de habitats, maar niet voorziet in welbepaalde maatregelen die de lidstaten moeten vaststellen, zodat zij bij de toepassing van deze bepaling over een beoordelingsmarge beschikken.

Ook in het kader van de huidige aansprakelijkheidsvordering dienen eisende partijen aan de hand van concrete elementen aan te tonen dat door de aanwezigheid van pesticiden de kwaliteit van (welbepaalde of minstens een representatief aantal) natuurlijke habitats en de habitats van soorten in Vlaanderen is verslechterd of dreigt te verslechteren of dat er storende factoren, die gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben, optreden of dreigen op te treden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen, *en dit in*

---

⁴⁰ HvJ 14 november 2024, C-47/23, ECLI:EU:C:2024:954 (*Commissie/Duitsland*).

beginsel ten opzichte van het moment waarop de gebieden als speciale beschermingszones zijn aangeduid in het kader van de Habitat- en Vogelrichtlijn.

Eisende partijen verwijzen naar het rapport 'Naar minder impact van pesticiden op natuur en mens' van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), het onafhankelijk onderzoeksinstituut van de Vlaamse overheid zelf, naar aanleiding van een studie uitgevoerd van april tot juni 2023 naar de vraag wat de impact is van het gebruik van bestrijdingsmiddelen op de Vlaamse natuur en de te behalen Europese natuurdoelen. Dit rapport verwijst naar andere studies uit verschillende delen van Europa of op Europees niveau die zorgwekkende verbanden aantonen tussen het gebruik van pesticiden en schade aan de natuur of aan de menselijke gezondheid. Ook eisende partijen verwijzen in hun conclusies naar dergelijke studies. Zij wijzen ook op het 'cocktaileffect' van pesticiden, wat inhoudt dat wanneer pesticidenresiduen die elk apart onder de residulimiet blijven samen toch een voor de gezondheid of natuur schadelijk effect kunnen hebben.

Het INBO-rapport beschrijft hoe pesticiden doorheen het voedselweb en doorheen ecosystemen worden doorgegeven, alsook de diverse mechanismen waarmee ze impact hebben op de biodiversiteit. Op basis daarvan neemt het INBO aan dat het gebruik van pesticiden binnen Natura 2000-gebieden er sowieso gevolgen heeft voor de biodiversiteit. Wat betreft landbouw binnen Natura 2000-gebieden besluit het INBO: *"In Vlaanderen vormt de intensivering van de landbouw de grootste bedreiging voor de aan extensieve landbouw gebonden natuur. Deze intensivering bestaat uit schaalvergroting, mechanisering en toenemend gebruik van externe inputs. In de akkerbouw zijn deze inputs in de eerste plaats kunstmest en pesticiden. De negatieve impact van pesticiden op de biodiversiteit wordt in dit rapport uitvoerig beschreven. Die negatieve impact loopt doorheen het volledige voedselweb. Het gebruik van pesticiden lijkt ons dan ook ontoelaatbaar in Natura 2000 gebieden. In haar handleiding beschrijft de Europese Commissie dat GLB-middelen beschikbaar zijn om landbouwers in Natura 2000 te ondersteunen. Dit moet mogelijk maken om binnen Natura 2000 aan landbouw te blijven doen zonder pesticiden."*

Zonder de vaststellingen en de risico's voor natuur en mens zoals beschreven in dit rapport te willen minimaliseren of blind te zijn voor de aanbevelingen van dit rapport, is de rechtbank van oordeel dat eisende partijen niet aan de hand van concrete elementen aantonen dat door het ontbreken van een verbod op gebruik van pesticiden in en nabij Natura 2000-gebieden in Vlaanderen deze gebieden, of welbepaalde ervan, een verslechtering hebben ondergaan ten opzichte van het moment dat zij (in 2004) als dergelijk gebied werden aangeduid, noch dat het waarschijnlijk is of dat het risico bestaat dat door het ontbreken van het voormelde verbod, een verslechtering of significante verstoring van deze habitats of soorten alsnog optreedt (indien intussen een betere staat zou zijn bereikt, moet deze verbeterde staat als referentie dienen). Er ligt in dit verband helemaal geen concreet vergelijkingsmateriaal voor.

Zelfs indien er sprake zou zijn van een verslechtering, komt het aan het Vlaamse Gewest toe om passende beschermende maatregelen te treffen om verslechtering van de toestand van de habitats te voorkomen, of te herstellen en komt het de rechtbank niet toe om het Vlaamse Gewest te bevelen welbepaalde maatregelen, zoals een verbod op gebruik van pesticiden in en nabij Natura 2000-gebieden, te treffen, wanneer – zoals hier – niet vaststaat dat dit de enige beleids optie is om aan de (dreigende) verslechtering te verhelpen. Het INBO-rapport zou daarbij dan wel één van de elementen kunnen zijn die de Vlaamse overheid in rekening zou kunnen nemen om de nodige passende maatregelen te nemen.

3. De Vlaamse regelgeving inzake bufferzones rondom oppervlaktewaterlichamen, Natura 2000-gebieden en gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen gebruikt worden (inclusief de huiskavel) : in strijd met de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn?

Volgens eisende partijen is de Vlaamse regelgeving inzake bufferzones rondom (i) oppervlaktewaterlichamen, (ii) Natura 2000-gebieden en (iii) gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen gebruikt worden (inclusief de huiskavel) in strijd met de Habitatrichtlijn en de Pesticidenrichtlijn.

Concreet achten eisende partijen in de eerste plaats de in artikel 1.3.2.2 van het Waterwetboek voorziene bufferzone rond **oppervlaktewaterlichamen** te beperkt.

Vervolgens achten eisende partijen het ontbreken van regelgeving met betrekking tot pesticidengebruik in een bufferzone, waarvan de omvang gebaseerd is op recente wetenschappelijke inzichten, rondom **Natura 2000-gebieden** en rondom **beschermde gebieden overeenkomstig artikel 1.7.6.1 van het Waterwetboek** in strijd met artikel 36ter, §2 Natuurdecreet juncto artikel 6, lid 2 Habitatrichtlijn, met artikel 12 van de richtlijn 2009/128/EG en met artikel 4, lid 1, 2° van het Decreet duurzaam pesticidengebruik van 8 februari 2013.

Ten slotte achten zij het ontbreken van regelgeving met betrekking tot pesticidengebruik in een bufferzone, waarvan de omvang gebaseerd is op de recente wetenschappelijke inzichten, rondom **gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, inclusief de huiskavel**, in strijd met het voorzorgsbeginsel.

Het Vlaamse Gewest merkt terecht op dat de term ‘bufferzone’ als zodanig in de Europese richtlijnen enkel voorkomt in overweging 15 van de Pesticidenrichtlijn en in artikel 11 van diezelfde richtlijn met betrekking tot het **aquatisch milieu en drinkwatervoorziening** (onderlijning door de rechtbank):

- Overweging 15:

“Het aquatische milieu is bijzonder kwetsbaar voor pesticiden. Daarom is het noodzakelijk bijzondere aandacht te besteden aan het vermijden van verontreiniging van het oppervlaktewater en het grondwater door het nemen van passende maatregelen zoals de afbakening van buffer- en beschermingszones of het aanplanten van heggen langs oppervlaktewateren om de blootstelling van de waterlichamen aan overwaaiing van spuitnevel, uitspoeling en afspoeling te beperken. De afmetingen van de bufferzones dienen in het algemeen te worden afgestemd op de bodemkenmerken, de kenmerken van de pesticiden en de landbouwkenmerken van het betrokken gebied. Het gebruik van pesticiden in gebieden bestemd voor de onttrekking van drinkwater, op of langs transportwegen, bijvoorbeeld spoorwegen, of op verharde of zeer doorlaatbare oppervlakken kan resulteren in een hoger risico van verontreiniging van het aquatische milieu. In dergelijke gebieden dient het gebruik van pesticiden derhalve zoveel mogelijk te worden beperkt of, indien passend, achterwege te worden gelaten.”

- Artikel 11:

“Specifieke maatregelen ter bescherming van het aquatische milieu en het drinkwater

1. De lidstaten dragen er zorg voor dat passende maatregelen worden vastgesteld om het aquatische milieu en de voorziening van drinkwater te beschermen tegen het effect van pesticiden. Deze maatregelen ondersteunen en zijn verenigbaar met de desbetreffende bepalingen van Richtlijn 2000/60/EG en Verordening (EG) nr. 1107/2009.

2. De maatregelen als bedoeld in het eerste lid:

a) geven de voorkeur aan pesticiden die overeenkomstig Richtlijn 1999/45/EG niet zijn ingedeeld als gevaarlijk voor het aquatische milieu, noch prioritaire gevaarlijke stoffen bevatten als bedoeld in artikel 16, lid 3, van Richtlijn 2000/60/EG;

b) geven de voorkeur aan de meest doeltreffende toepassingstechnieken, zoals het gebruik van toepassingsapparatuur waarbij weinig verwaaiing optreedt, vooral bij opgaande gewassen als boomgaarden, wijngaarden en hopakkers;

c) voorzien in het gebruik van risicoreducerende maatregelen waardoor het risico van vervuiling buiten het terrein als gevolg van verwaaiende spuitnevel, uitspoeling en afspoeling tot een minimum wordt beperkt. Deze maatregelen voorzien in het afbakenen van bufferzones met passende afmetingen voor de bescherming van niet-doelwitwaterorganismen, en in beschermingszones voor oppervlaktewater en grondwater dat wordt gebruikt voor de onttrekking van drinkwater, waarbinnen geen pesticiden mogen worden toegepast of opgeslagen;

d) beperken zoveel mogelijk de toepassing van pesticiden, of schakelen deze uit, op en langs wegen, spoorwegen, zeer doorlaatbare oppervlakken en andere infrastructuur in de nabijheid van oppervlaktewater of grondwater, alsook op verharde oppervlakken waar een groot risico van afspoeling naar oppervlaktewateren of rioleringsystemen bestaat.”

Het Koninklijk Besluit van 19 maart 2013 ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen voorziet in de gedeeltelijke omzetting van de Pesticidenrichtlijn en bevat in afdeling 2 specifieke maatregelen ter bescherming van het **aquatische milieu en het drinkwater**.

Deze komen erop neer dat bij het verlenen van de toelating voor het op de markt brengen van een product, passende maatregelen worden vastgesteld om het aquatische milieu en de voorziening van drinkwater te beschermen tegen het effect ervan (artikel 5), waaronder risico-reducerende maatregelen waardoor het risico van vervuiling buiten het behandelde terrein als gevolg van verwaaiende spuitnevel, uitspoeling en afspoeling tot een minimum wordt beperkt. Deze maatregelen voorzien onder andere in het afbakenen van bufferzones met passende afmetingen voor de bescherming van niet-doelwitwaterorganismen, waarbinnen geen producten mogen worden toegepast (artikel 6, 1°). In toepassing van artikel 6, 1°, worden bufferzones voor de bescherming van niet-doelwitwaterorganismen aangehouden tussen enerzijds het behandelde oppervlak en anderzijds zowel oppervlaktewater als oppervlakken waar een groot risico van afspoeling naar oppervlaktewateren bestaat. De concrete bufferzones worden bepaald in artikel 8.

Deze regels die bufferzones instellen om het aquatisch milieu en het drinkwater te beschermen, zijn ook van toepassing in het Vlaamse Gewest.

In het Vlaamse Gewest bestaat er daarnaast ook de hoger al aangehaalde regeling rond pesticidengebruik in **oeverzones** in het Decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018 (Waterwetboek).

Behoudens het voorgaande verplicht de Pesticidenrichtlijn (of een andere richtlijn) de lidstaten niet uitdrukkelijk om bufferzones af te bakenen voor de gebieden die door het **brede publiek of door kwetsbare groepen** worden gebruikt, de **beschermde watergebieden** en de **Natura 2000-gebieden**.

Volgens eisende partijen vloeit dergelijke verplichting echter voort uit de positieve instandhoudingsplicht vervat in artikel 6, lid 1 van de Habitatrichtlijn, uit artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn, alsook uit artikel 36ter, §2 van het Natuurdecreet, uit artikel 12 van de richtlijn 2009/128/EG, uit artikel 4, lid 1, 2° van het Decreet duurzaam pesticidengebruik van 8 februari 2013 en uit het voorzorgsbeginsel, dit ook gelet op de wetenschappelijke literatuur aangaande bufferzones.

De rechtbank herhaalt dat artikel 6, lid 1 van de Habitatrictlijn de lidstaten verplicht om voor de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen te treffen, waaronder passende wettelijke maatregelen. Het gaat om maatregelen die nodig zijn voor het behoud of het herstel van de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en de soorten waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen. Bij het treffen van instandhoudingsmaatregelen moet rekening worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden (artikel 2, lid 3 van de Habitatrictlijn), waarbij het aan de lidstaten toekomt te bepalen op welke wijze en in welk tempo hieraan uitvoering wordt gegeven⁴¹.

Ook herhaalt de rechtbank dat het verslechteringsverbod van artikel 6, lid 2 van de Habitatrictlijn (zoals omgezet door artikel 36ter, §2 van het Natuurdecreet) de lidstaten verplicht passende maatregelen te treffen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben.

Artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn (zoals omgezet door onder meer het Decreet duurzaam pesticidengebruik) verplicht de lidstaten om ervoor te zorgen dat, met inachtneming van de eisen inzake hygiëne, volksgezondheid en biodiversiteit, of van de resultaten van desbetreffende risicobeoordelingen, het gebruik van pesticiden in die hier door eisende partijen geviseerde specifieke gebieden wordt geminimaliseerd of verboden en dat er alleszins passende risicobeheersmaatregelen worden genomen en in eerste instantie het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico en biologische bestrijdingsmiddelen worden overwogen.

Het voorzorgsbeginsel waarnaar eisende partijen verwijzen is opgenomen in artikel 191 VWEU en in artikel 1.2.1, §2 van het Decreet Algemene Bepalingen Milieurecht, die respectievelijk bepalen:

- Artikel 191.2. VWEU: *“De Unie streeft in haar milieubeleid naar een hoog niveau van bescherming, rekening houdend met de uiteenlopende situaties in de verschillende regio's van de Unie. Haar beleid berust op het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt.”;*
- Artikel 1.2.1, §2 DABM: *“Op basis van een afweging van de verschillende maatschappelijke activiteiten streeft het milieubeleid naar een hoog beschermingsniveau. Het berust onder meer op het voorzorgsbeginsel en het beginsel*

---

⁴¹ Zie ook Rb. Den Haag 24 januari 2025, ECLI:NL:RBDHA:2025:578.

van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, het standstill-beginsel en het beginsel dat de vervuiler betaalt.”.

Wat het **oppervlaktewater** betreft verwijzen eisende partijen naar een studie in 2022 naar de effecten van bufferstroken op het risico van pesticidengebruik in de akkerbouw voor Duitse zoetwatergebieden, waaruit blijkt dat het chronische risico voor oppervlaktewaters werd gereduceerd met 29% (bij simulatie van bufferzones van 5 meter) en met 47% (bij simulatie van bufferzones van 10 meter).

Eisende partijen verwijzen ook naar hun stukken 12 en 15 die pesticidevervuiling aantonen in oppervlaktewaters gelegen in ‘beschermde gebieden ivf grondwaterwinning’ en ‘Natura 2000-gebieden’.

Zij verwijzen ook naar de INBO-studie die vermeldt dat *“er nog in 62% van de meetpunten in oppervlaktewater een overschrijding voor imidacloprid, een neonicotinoïde die verboden is wegens toxiciteit voor bijen en andere insecten”* en dat *“voor het herbicide diflufenican wordt in 35% van de meetpunten de norm overschreden”* en dat *“een gemiddelde bufferbreedte van 18 meter de negatieve effecten op kwetsbare aquatische organismen (ongewervelden, vissen, algen en waterplanten) voor 95% kan voorkomen”*.

In hun conclusie bepleiten eisende partijen aldus dat de bestaande bufferzones bestaande uit de oeverzones en één meter landinwaarts, en de uitbreiding van bufferzones tot drie à vijf meter door het decreet van 20 december 2024, manifest ontoereikend zijn en niet voldoen aan *“de gemiddelde bufferbreedte van 18 meter”*.

Voor **Natura 2000-gebieden** verwijzen eisende partijen eveneens naar de voormelde studie in 2022 waarin de onderzoekers pleiten voor bufferzones tot 2.000 meter tussen landbouwpercelen en beschermde gebieden, naar de INBO-studie waarin melding wordt gemaakt van de drift van pesticiden van landbouwpercelen naar omringende gebieden en naar een studie aangaande Europese zweefvliegen, gepubliceerd in oktober 2022 over de verspreiding van pesticiden door de foerageerafstand van insecten van 200 tot 3.000 meter. Bijgevolg bepleiten eisende partijen in hun conclusie dat een bufferzone van 2 à 3 kilometer rond Natura 2000-gebieden noodzakelijk is om de fauna van de Natura 2000-gebieden veilig te stellen.

Voor **gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, inclusief de huiskavel** verwijzen eisende partijen naar het OBO-rapport van het Nederlandse Rijksinstituut Volksgezondheid en Milieu (RIVM) waarin werd beschreven dat hogere concentraties van verschillende pesticiden werden gevonden in omgevingsstalen verzameld binnen of buiten de woningen van mensen die dichtbij de bollenvelden wonen. Zij verwijzen ook

naar het rapport van het humaan biomonitoringsonderzoek 3xG van 13 september 2022 waarin wordt beschreven dat de gemonitorde kinderen (tussen hun geboorte en hun zevende levensjaar) gemiddeld gezien hoger zijn blootgesteld aan enkele pesticiden in vergelijking met andere Europese studies en dat uit de wetenschappelijke literatuur blijkt dat nabijheid van landbouw, tot 3 km afstand van de woning, een belangrijke blootstellingsbron is van pesticiden. Zij verwijzen andermaal naar het INBO-rapport, dat vermeldt: “Deze resultaten sluiten aan bij een recente review over de blootstelling aan pesticiden uit de naburige landbouw, waarbij de invloedszone tussen 25 tot 3000 meter lag. Het merendeel van de epidemiologische studies vond een significante associatie tussen minstens één gezondheidsaspect en de blootstelling aan pesticiden binnen de 500 tot 1000 meter”.

Eisende partijen bepleiten op basis daarvan de noodzaak van een bufferzone in Vlaanderen rond gebieden die door het brede publiek of door kwetsbare groepen worden gebruikt, inclusief de huiskavel.

De rechtbank stelt samen met het Vlaamse Gewest vast dat de aangehaalde regelgeving en beginselen de overheid verplichten om *passende maatregelen* te nemen om de doelstellingen van de betrokken richtlijnen en het milieu te beschermen, zonder daarbij welbepaalde maatregelen op te leggen, of nog, specifiek te verplichten bufferzones in te stellen.

Het is juist dat naar wetenschappelijke inzichten, bufferzones een geschikt en in bepaalde gevallen noodzakelijk instrument zijn om de hier in het geding zijnde gebieden te beschermen tegen vervuiling door pesticiden en/of daaraan gekoppelde gezondheidsrisico's, maar het komt nog steeds aan het Vlaamse Gewest toe om het concrete beleid daarrond te bepalen, nu ook rekening dient te worden gehouden met andere belangen, zeker in het dichtbevolkte Vlaanderen, waar landbouw, natuur en bewoning dicht bij elkaar liggen.

Ook merkt de rechtbank op dat de vordering van eisende partijen zich beperkt tot het bevel wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar de vereiste omvang van bufferzones, terwijl zij allerhande studies aanhalen waaruit de vereiste omvang volgens hen al zou blijken. Er ligt overigens ook al een rapport voor naar aanleiding van een studie die door het INBO werd verricht op vraag van het Vlaamse Gewest zelf, met aanbevelingen die het Vlaamse Gewest bij het verder uitstippelen van zijn beleid mee in rekening zal kunnen brengen.

Dit INBO-rapport vermeldt trouwens dat er naast de buffers nog andere risico-verlagende maatregelen mogelijk zijn en beschrijft de impact van (ruime) bufferzones op de oppervlakte van de landbouwgebieden in Vlaanderen, om uiteindelijk aan te bevelen dat er *primair op andere passende maatregelen dan bufferzones* dient te worden ingezet (onderlijning door de rechtbank):

“Er ligt 20.000 tot 75.000 ha landbouwgebruik (of 3 tot 11% van de Vlaamse oppervlakte in landbouwgebruik) binnen de hier beschouwde beschermde gebieden. De oppervlakte varieert naargelang alleen Habitatrictlijngebieden, of heel Natura 2000 of ook Vlaams Ecologisch Netwerk en groene bestemmingen, of ook kwetsbare groepen worden meegenomen. Indien binnen die beschermde gebieden geen pesticiden zouden worden toegestaan, dan zou dit de oppervlakte zijn waar die beperking zou gelden. Met een beperkte buffer rond die beschermde gebieden (bijvoorbeeld 20 meter), breed genoeg om afspoeling te verminderen, vergroot deze oppervlakte naar 23.000 tot 86.000 ha landbouwgebruik (of 3 tot 13% van de Vlaamse oppervlakte in landbouwgebruik). Bredere buffers (0,5 tot 8 km) bieden in toenemende mate ook bescherming tegen drift en tegen verspreiding van pesticiden via levende organismen. Bij een bufferbreedte van 500 meter wordt 109.000 tot 408.000 ha landbouwgebruik getroffen (of 17 tot 62% van de Vlaamse oppervlakte in landbouwgebruik). Bij een bufferbreedte vanaf 2 km valt ongeveer alle Vlaamse landbouwgebruik binnen de pesticidenvrije buffers.”.

(...)

Uit deze studie blijkt dat buffers die breed genoeg zijn om de drift van pesticiden naar beschermde natuur en naar kwetsbare groepen op te vangen, bijna heel Vlaanderen zouden innemen. Er zijn evenwel ook andere maatregelen mogelijk, die mee de impact kunnen verkleinen. Op basis van deze studie stellen we volgende hiërarchie aan maatregelen voor:

1. verminder pesticidegebruik via agro-ecologische praktijken en geïntegreerde gewasbescherming, zoals ook de Farm to Fork Strategy van de Europese Commissie voorschrijft;
2. verminder pesticidenverliezen door, wanneer pesticiden toch nog worden gebruikt, alle voorzorgen te nemen om hun verspreiding minimaal te houden, zoals driftreducerende sproeidoppen, lage sproeihoogtes, precisielandbouw, nauwgezette opvolging van gebruiks- en onderhoudsaanwijzingen, en andere;
3. verminder pesticidenverspreiding door de resterende verliezen zo goed mogelijk op te vangen met buffers, met aandacht voor de inrichting van de buffers.”

Het Vlaamse Gewest heeft overigens ook bufferzones ingesteld in het Waterwetboek. Uit het Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2022-2027 blijkt dat er nog (strengere) regels rond bufferzones zullen worden onderzocht dan wel geïmplementeerd:

VLA 2.6.5	Reductie oppervlaktewaterverontreiniging;	Verplichting tot toepassing van minimaal 50% driftreducerende spuittechnieken conform actuele IPM-richtlijnen op Vlaams niveau. Dit wordt opgetrokken tot 75% en op termijn verder naar 90% driftreducerende techniek. Bijkomend een verbod op het vullen en spoelen van spuitmachines op harde ondergronden die NIET voorzien zijn van een speciaal systeem voor het opvangen en zuiveren van restwater (biofilters, fytoback, Heliosec, Sentinel, etc.). GLB-conditionaliteiten & IPM-handhaving: correct gebruik van gewasbeschermingsmiddelen: check of professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen de minimale bufferzones voor veld- en boomgaardspuiten respecteren.	100% van de gecontroleerde spuitmachines voor Behandeling van buitenteelten is uitgerust met minimaal 50% driftreducerende technieken. Dit wordt opgetrokken naar 75% en op termijn naar 90% driftreducerende techniek. Aantal controles en aantal inbreuken voor minimale driftreductie en bufferzones.	Zie actie 2.4.1
--------------	---	---	---	-----------------

Bel. 3.6.2	Implementatie van een nieuw bufferzonebeleid ter bescherming van waterorganismen.	Zoeken naar afstemming van de gewestelijke maatregelen voor de bescherming van oppervlaktewater met de federale risicobeperkende maatregelen die, indien van toepassing, essentieel zijn voor het op de markt brengen van gewas-beschermingsmiddelen overeenkomstig de Europese regelgeving en richtsnoeren, met de bedoeling de garantie te bieden dat ze worden uitgevoerd. De steun van de professionele gebruikers zal worden nagestreefd. De problematiek, de ondernomen stappen en de verkregen resultaten zullen gecommuniceerd worden naar de NAPAN Adviesraad en op Fytoweb. Het project zal worden getrokken door Wallonië.	Duidelijkheid over de gewas-beschermingsmiddelen die al dan niet veilig kunnen worden toegepast mits enkel en alleen respecteren van de bufferzones die door de gewesten worden opgelegd en gecontroleerd. zal onderzocht worden of de gewestelijke regelgeving aangepast kan worden, evenals de federale wetgeving, en dit in functie van de gecreëerde duidelijkheid (maatregelen om bepaalde gewasbeschermingsmiddelen alsnog te behouden of te weren). Aanwezigheid op de markt beperkt tot gewasbeschermingsmiddelen die veilig kunnen worden toegepast bij respecteren van de bufferzones die op gewestelijk vlak worden opgelegd en gecontroleerd (conform aangepaste federale wetgeving; aanpassing toelatingen lopende is/wordt opgestart.	
---------------	---	---	---	--

VLA. 2.6.x	Bufferende maatregelen ten aanzien van kwetsbare groepen.	Specifiek ten aanzien van kwetsbare groepen, verplichten we landbouwers op percelen die grenzen aan woonzorgcentra, zorginstellingen, kleuter- en basisscholen en kinderdagverblijven om bijkomende bufferende maatregelen te nemen door een gewasbeschermingsmiddelenvrije Bufferzone van 10 meter te hanteren. Deze bufferzone kan teruggebracht worden tot 5 meter, mits aanplant van een groenscherm aan de perceelsgrens. Voor deze verplichtingen wordt ondersteuning in de vorm van flankerende maatregelen voorzien. We onderzoeken de mogelijkheden om via gevalideerde agro-ecologische toepassingen of precisielandbouwtechnieken de bufferzones te versmallen.	Aantal controles/ aantal inbreuken.	Uitwerking 2025 Inwerkingtreding 2026 (cf. IPM)
VLA. 2.6.y	Bufferende maatregelen in kwetsbare gebieden; water.	In een bufferzone van 3 meter t.a.v. elke VHA waterloop kan geen gebruik gemaakt worden van gewasbeschermingsmiddelen, ook de hoofdteelt (waartoe de gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden) kan daar niet langer staan, zodat er in ieder geval geen reden is om gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken en eveneens de controleerbaarheid gewaarborgd is. In deze zone kan wel gebruik gemaakt worden van een	Aantal controles/ aantal inbreuken.	Uitwerking 2024 Inwerkingtreding 2025-2026

		<p>buffergewas (zoals luzerne, gras of bloemrijke graslanden), waarbij de bescherming van de grachtalud gewaarborgd wordt in overeenstemming met de bepalingen uit het decreet integraal waterbeleid.</p> <p>In gebiedstype 2 & 3, waar de waterkwaliteit het minst gunstig is, wordt deze strook voor intensieve teelten (zoals onder meer mais, aardappelen en groenten) 5 meter breed ten aanzien van de VHA waterlopen.</p> <p>Voor deze verplichtingen wordt ondersteuning in de vorm van flankerende maatregelen voorzien.</p> <p>Naast deze verplichte bufferzones stimuleren we landbouwers bijkomend om bufferstroken aan te leggen van 6 meter tot maximaal 12 meter breed langs waterlopen.</p>		
VLA. 2.6.vy	Bijkomende maatregelen in kwetsbare gebieden; water.	In functie van drinkwaterbevoorrading beschermen we onze oppervlaktewaterwinningen. We creëren regelgevend de mogelijkheid om in relevante delen van de waterwingebieden mitigerende of preventieve maatregelen voor de bescherming van onze bronnen te kunnen nemen, op basis van acute probleemsituaties (ad-hoc) of op basis geïdentificeerde risico's (in uitvoering van het Vlaams drinkwaterbesluit) die de drinkwaterbevoorrading vanuit zowel kwalitatief of kwantitatief oogpunt kunnen bedreigen. Voor deze maatregelen wordt ondersteuning in de vorm van	Monitoring	Uitwerking 2024 Inwerkingtre-ding 2025

VLA. 2.6.z	Bufferende maatregelen in kwetsbare gebieden; natuur.	<p>Ten aanzien van percelen waarop actuele habitats aanwezig zijn in habitatrictlijngebieden, of via de managementplannen een allocatie plaatsvindt van zo een habitat wordt een verbod op gewasbeschermingsmiddelengebruik opgenomen, inclusief een bufferzone van 10 meter ten aanzien van dat actuele habitat.</p> <p>Percelen die gelegen zijn in habitatrictlijngebied, met aanduiding natuur; reservaat; of bos in het gewestplan of in een RUP, en waarop een effectieve nulbemesting (2GVE) van toepassing is, wordt het generiek gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verboden (dus uitzondering van pleksgewijze bestrijding). Hiervan kan enkel via een tijdelijke ontheffing van het ANB afgeweken worden.</p> <p>We vragen aan de stakeholders binnen het openruimte-pact om ook inzake</p>	Aantal controles/aantal inbreuken	Uitwerken 2025 Van kracht in 2026
		gewasbeschermingsmiddelengebruik in kwetsbare gebieden (zoals zoekzones in habitatrictlijngebieden of in Vlaams Ecologisch Netwerk) voorstellen te formuleren die rekening houden met de aanwezigheid of beoogde natuurwaarden en rendabele landbouwuitbating.		

Bijgevolg kan alvast niet worden gesteld dat de bufferzones het Vlaamse Gewest onberoerd zouden laten in de mate dat het op foutieve wijze nalaat op te treden.

Eisende partijen voeren evenwel aan dat deze regelgeving en acties rond bufferzones nog steeds ontoereikend (zullen) zijn om de gezondheid van de mens, in het bijzonder kwetsbare groepen, en de kwaliteit van watergebieden en Natura 2000-gebieden in stand te houden of te beschermen. Naar het oordeel van de rechtbank gaat het echter niet op om in het kader van deze procedure één van de mogelijke passende maatregelen, met name het instellen van (ruimere) bufferzones uit het ganse beleid te lichten, en de (on)deugdelijkheid ervan in het algemeen te laten evalueren door de rechtbank en de overheid te verplichten het gevorderde

wetenschappelijk onderzoek te laten verrichten, zonder dat aannemelijk wordt gemaakt dat, zonder de door eisende partijen gesuggereerde verstrenging van de regels rond bufferzones, de doelstellingen van de Europese richtlijnen en de Vlaamse milieudoelstellingen kennelijk niet zullen worden bereikt.

Dat er sprake zou zijn van een *verslechtering* in de zin van artikel 6, lid 2 van de Habitatrichtlijn in de Vlaamse beschermde gebieden is overigens ook niet aangetoond. De rechtbank leest in dit verband in de voormelde INBO-studie alvast het volgende aangaande het oppervlakte- en grondwater: *“In uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EC) monitort de Vlaamse Milieumaatschappij de aanwezigheid van pesticiden in het oppervlakte- en grondwater. Er is een dalende trend in het aantal meetpunten met overschrijding van de norm voor pesticiden.”*.

Het derde middel is bijgevolg ongegrond.

Aangezien er geen bevelen aan de overheid worden opgelegd, is het ook niet nodig een dwangsom op te leggen.

4. Gerechtskosten

Op grond van artikel 1017, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek verwijst ieder eindvonnis, zelfs ambtshalve, de in het ongelijk gestelde partij in de kosten, onverminderd de overeenkomst tussen partijen, die het eventueel bekrachtigt.

Met toepassing van artikel 1017, vierde lid van het Gerechtelijk Wetboek kunnen de kosten worden omgeslagen zoals de rechter het raadzaam oordeelt, wanneer de partijen onderscheidenlijk omtrent enig geschilpunt in het ongelijk zijn gesteld. Aangezien dit hier het geval is, acht de rechtbank het raadzaam de kosten om te slaan in die zin dat zij de dagvaardingskosten en het rolrecht ten laste legt van het Vlaamse Gewest.

De overige kosten worden ten laste gelegd van de partij die ze gedragen heeft en partijen zijn elkaar geen rechtsplegingsvergoeding verschuldigd.

5. Beslissing van de rechtbank

De rechtbank doet uitspraak in eerste aanleg, op tegenspraak.

Verleent de vrijwillig tussenkomende partijen akte van hun vrijwillige tussenkomst.

Verklaart de vordering van eisende partijen ontvankelijk en in de volgende mate gegrond.

Zegt voor recht dat artikel 36ter, §3 en 4 van het Natuurdecreet, samen gelezen met de definities in artikel 1, 40° en 43° van hetzelfde Decreet, geen correcte omzetting uitmaakt van artikel 6, derde lid van de Habitatrictlijn in zoverre het bepaalt dat enkel activiteiten waarvoor op grond van een wet, decreet of besluit, een vergunning, toestemming of machtiging vereist is, die geen direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een gebied in de speciale beschermingszone in kwestie en die afzonderlijk of in combinatie met één of meerdere bestaande of voorgestelde activiteiten, plannen of programma's, een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone kunnen veroorzaken, dienen te worden onderworpen aan een passende beoordeling wat betreft de betekenisvolle effecten voor de speciale beschermingszone.

Zegt voor recht dat de Vlaamse regelgeving geen afdoende omzetting uitmaakt van artikel 12 van de Pesticidenrichtlijn voor wat betreft de Natura 2000-gebieden.

Wijst eisende partijen voor het overige af van hun vorderingen.

Slaat de kosten van het geding tussen partijen om als volgt.

Veroordeelt het Vlaamse Gewest om aan eisende partijen 306,43 euro (dagvaardingskosten met inbegrip van de 24 euro bijdrage begrotingsfonds juridische tweedelijnsbijstand) te betalen.

Laat de kosten voor het overige ten laste van de partij die ze gedragen heeft en zegt voor recht dat partijen elkaar geen rechtsplegingsvergoeding verschuldigd zijn.

Legt de rolrechten begroot op 165 euro ten laste van het Vlaamse Gewest dat overeenkomstig artikel 161, 1° bis *juncto* artikel 279 van het wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten vrijgesteld is van het verschuldigd rolrecht.

Wijst partijen af van het anders en/of meer gevorderde.

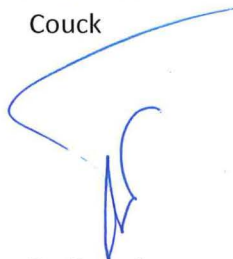
Dit vonnis werd gewezen door de derde kamer van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel, samengesteld uit:

- mevrouw K. Verelst, rechter, voorzitter van de kamer,
- mevrouw E. De Breucker, ondervoorzitter,
- de heer W. Vandenbruwaene, rechter,

en uitgesproken overeenkomstig artikel 782*bis*, lid 1 van het Gerechtelijk Wetboek in openbare zitting op **15 december 2025** door de voorzitter van de derde kamer, mevrouw K. Verelst, bijgestaan door de griffier, mevrouw T. Couck, griffier.

Couck

De Breucker

Vandenbruwaene

Verelst